

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

A „repülő drágakő”

Szongáriai cselőpók

Gerlesikoly

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Drexler Szilárd

Fidrich Róbert

Dr. Kalotás Zsolt

Kókay Szabolcs

Marik Pál

Musicz László

Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár:

Dohán Zsófia

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

A Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

Felelős kiadó:

Fidlóczy József

Felelős terjesztő:

Harangi István

Szerkesztőség:

1121 Budapest, Költő u. 21.

Levélcím: 1537 Bp., Pf. 391.

Telefon és fax: (1) 395-8327

E-mail: É mme@c3.hu

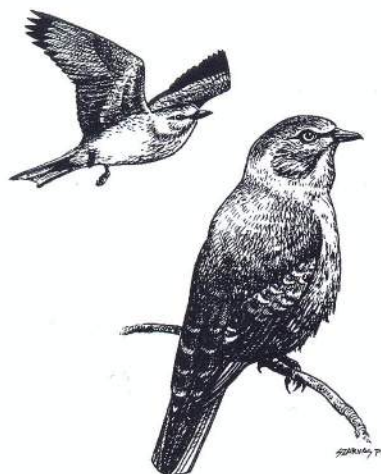
mme@mme.zpok.hu

WWW: <http://www.c3.hu/~mme>*Kéziratokat nem őrzünk meg**és nem küldünk vissza.***Nyomás:** Kanalgém Kft.**ISSN 1217-7156**

madártávlat

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (alapítva 1974) kéthavonta megjelenő folyóirata
4. évfolyam 6. szám 1997. november-december**aktuális**1% a madarak és a természet
védelmében 1**bemutatjuk**

A „repülő drágakő” 2

gyakorlati természetvédelem Szalakótavédelem a Heves-
Borsodi Síkon 3**ami nem madár**

Téli lepkék 6

Első védett pókfajunk a
szongáriai cselőpók 7**mondom a magamét**Gerlesikoly, avagy végre dönteni
kéne már vadgerle ügyben 10Újabb olasz pofon a magyar
vadászetikának 11**kérdezz-válaszolok****(Schmidt Egon rovata)** 12**mozaik**

Köszönjük 13

Kitekintés az időbe az elmaradt

„T”- betű kapcsán 13

Hallotta már, hogy... 14

postaláda

Levél 15

Nyári emlék 15

keresztrejtvény 16**hirdetések** 16**csipogó**

Rajzakadémia Egerben:

a természet megóvásáért 17

Madarász Suli 18

Egyszer kopp, máskor hopp 21

Madárijesztő iskola 22

tizenévesek írták

A XVII. Börzsönyi

Természetvédelmi Tábor 23

Tavaszesen '97 23

Mese az égerfáról

és a seregélyről 24

A vaddarázs 24

A címlapon: Novák László felvétele (A „Találkozás a Természettel – Az Év Természetfotósa” fotópályázaton a kép a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület különdíját kapta).

1% a madarak és a természet védelmére

Az Országgyűlés 1996. december 19-én világvizonylatban is előremutató törvényt (az 1996. évi CXXVI. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti közcélú felhasználásáról) alkotott. Ez a törvény lehetővé teszi, hogy az állampolgárok adójuk 1%-át közérdekű célra rendeljék. Ez mintegy 4 milliárd Ft-ot jelent!

A közérdekű társadalmi szervezetek, ezen lehetőséggel élve, a tagságuk köréből jelentős bevételt nyerhetnek anélkül, hogy a tagoknak ez külön pénzbe kerülne.

A lehetőséget felismerve egyesületünk gondos előkészítés után részletes programot dolgozott ki az 1%-ok megszerzésére.

Tagtársaink és munkatársaink nagy lelkesedéssel fogtak hozzá a szervezéshez, amelyhez segítség adott a sok tízezer szórólappal, öntapadós matricával, körlevéllel, valamint a felhívások, újsághirdetések.

Az MME titkársága - a Természet Szolgálatában Alapítványunk támogatásával - közel 600 ezer Ft-ot költött arra, hogy valamennyi madár és természetvédelem iránt érdeklődést mutató - és általunk ismert - állampolgárt megkeressenek. (Közel 20 000 címre küldtünk levelet, számtalan iskolát, céget kerestünk meg).

A törvény kihirdetéséről az adóbevallás határidejéig eltelt időszakban (1997. március 20-ig), tagtársaim megállás nélkül dolgoztak. Ezt követően majd fél évig izgatottan vártuk az eredményt.

Végül szeptember elején a *Népszabadság* közreadta az eredményeket.

Ezek szerint, személyi jövedelemadója egy százalékról 1,3 millió polgár rendelkezett, közel 1,97 milliárd forint értékben.

Az adófizetők a legmagasabb összeget, összesen mintegy húszmillió forintot egy társadalmi szervezet számára adományozták. A magánszemélyek egyébként jövedelemadójuk egy százalékkal összesen 15 839 kedvezményezettet támogattak. Ebből több mint 12 ezer társadalmi szervezet és alapítvány, 1,7 milliárd adományozott forintot kapott. (Ez azt jelenti, hogy a kedvezményezettek átlagosan 120 000 Ft körüli összeget gyűjtöttek).

Az APEH-től kapott - 1997. szeptember 5-én kelt - hivatalos értesítés szerint az **MME részére 4 619 487 Ft-ot** utaltak át a madár és természetvédelem iránt elkötelezett magánszemélyek.

Biztató, hogy céljaink és következetes elkötelezettségünk ilyen mértékű támogatást kapott. Ez ad majd újabb erőt a további munkánkhoz.

Hálás köszönet ezért az egész tagságnak, a természetet féltő állampolgároknak, a magyar adófizetőknek.

Sajnálatos, de itt kell megemlíteni, hogy miközben közismertek egyes politikai pártok következmények nélküli köztartozásai, aközben a fizetési kötelezettségeiknek fegyelmezetten eleget tevő

társadalmi szervezetek - sok esetben önkéntes - képviselőinek napokat kellett különböző közhivatalokban felesleges igazolásokért sorban állni, hogy az állampolgárok által felajánlott pénzhez hozzájuthassanak.

Az APEH önkényes eljárása következtében 204 000 felajánlást nyilvánított érvénytelennek. Mi ezért panasszal éltünk az Állampolgári Jogok Biztosánál, aki jogosnak ítélte kifogásunkat, és alkotmányellenesnek nyilvánította azt az APEH rendelkezést, hogy a munkahelyen leadott nyilatkozatok csak aláírt kiegészítő jegyzékkel érvényesek. Kedves Támogatóinkat ezért arra kérjük, hogy amennyiben felajánlásukat a munkahelyükön adták le, úgy nézzenek utána az APEH-nél, hogy felajánlásukat továbbították-e felénk. Tájékoztatásuk eredményéről kérem tájékoztassák a Titkárságot.

Kedves Tagtársak! Tisztelt Támogatóink! 1998-ban ismét lehetőség nyílik az 1% odaítélésére. Kérem most se feledkezzenek meg rólunk, álljanak mellénk, álljanak Önök is a természet szolgálatába és kérje meg erre ismerőséit is.

Az MME adószáma: 19001243-2-43

Kállay György
elnök

Megkerestük az ombudsmant. A személyi jövedelemadó 1%-nak ügyintézési során olyan újabb és újabb eljárásokat vezetett be a tavasz folyamán az adóhivatal, ami azt a látszatot keltette, hogy valójában a törvény elszabotálása folyik. A február 20-án hozott belső szabályozással a munkahelyükön adózók rendelkezései kerültek veszélybe. Az adóztól ugyanis a rendelkező nyilatkozatot tartalmazó boríték ragasztási vonalán aláírást kértek, a rendelkezőkkel pedig egy kísérőjegyzéket is aláírtattak. Ezekről a rendelkezésekről viszont csak az újságokból lehetett értesülni, de rosszabb esetben csak az APEH-nél, amikor az adóbevallásokat akarták leadni. Az illető munkahely ügyintézőjének ekkor már sem ideje, sem lehetősége nem volt, hogy minden rendelkezőt ismételtelen felkeressen és a hiányokat pótolta. Ez az eljárás szerintünk a törvény adta jog gyakorlásának akadályozását jelentette.

Az APEH eljárását Dr. Günczöl Katalin az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa számára írt levélben megkifogásolt. E beadványunkra októberben kaptuk meg a választ, melyben az alábbi szövegrész található:

.... a lefolytatott vizsgálat alapján megállapítom, hogy a 8001/1997. APEH tájékoztatóval történő szabályozás jelenlegi szintjén, formai : jogforrási - alapon alkotmányértő, ellentétes a jogalkotásról szóló, 1987. évi XI. törvény előírásaival, mert olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek nem kizárólag a jogszabály végrehajtásáért felelős szervet érintik, hanem egyéb, munkáltatói és állampolgári feladatokat állapítanak meg.

A jelenlegi szabályozás a fentiekben túl sérti az Alkotmány 2. paragrafus (1) bekezdésében deklarált jogállamiságból fakadó jogbiztonság elvét is." Bizunk abban, hogy 1998-ban már kevesebb bosszúságot fog jelenteni az 1% átutaltatása az adózó állampolgároknak és a kedvezményezett szervezeteknek egyaránt.

Dénes Péter

A „repülő drágakő”

Schmidt Egon

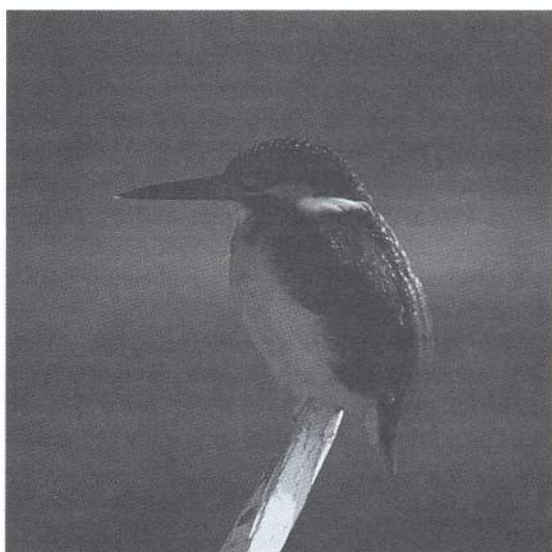
A jégmadár alakja és színei annyira jellegzetesek, hogy aki csak egyszer is látta, biztosan nem felejtí el többé. Csőre erős és aránytalanul hosszú, teste zömök, farka rövid, tollruhája pedig egyszerűen csodálatos. Felül a mindenkori fényviszonyok szerint kobalt vagy türkizkék, torca fehér, alsóteste rozsdavörös. Gyorsan, surrogva és mindig alacsonyan repül a víz felett, ilyenkor illik rá leginkább a gyakran használt repülő drágakő elnevezés. Ha távcsővel nézzük a leshelyen üldögélő madarat, rövid, élénk piros színű lábai is feltűnnek. Hím és tojó hasonló színezetű, a terepen nem különíthetők el egymástól.

A jégmadár hazánkban sokfelé költ, de miután sem hangja, sem viselkedése nem feltűnő, sokan pazar színei ellenére sem veszik észre. Költési időben lassú folyású vizek,

Fent: Jégmadár télen

(Fotó: Péchy Tamás)

Lent: Jégmadár

közösen kivájt vízszintes alagút 60-90 cm, de akár méteres hosszúságú is lehet, bejárónyílása az adott körülményeknek megfelelően általában 1-4 méterrel nyílik a vízszint felett. A tojó az üreg végében lévő fészekkamra csupasz aljára minden fészekanyag nélkül rakja le 6-7 fehér tojását. Párjával felváltva kotlanak, a fiókák 18-21 nap alatt kelnek ki és 23-27 nappal később hagyják el az üreget. Növekedésük alatt a visszaöklendezett apró halzsájkákból és a rovarlárvaik maradványaiból egyfajta fészek képződik alattuk. A párok évente két, ritkán három alkalommal költönek. Fiókáikat főleg apró halakkal táplálják, de békalárvaikat, puhatestűeket, apró rákokat, rovarlárvaikat is fognak. Aki víz fölé hajló ágon ülő vagy a karó hegyén leskelődő jégmadarat pillant meg, ne sajnálja az időt, álljon lesben, mert nagyszerű látványban lesz része. Amikor a madár a felszín közelében úszó kishalat pillant meg, fejével, azaz csőrrel előre vág a vízbe, testéhez szorított szárnyakkal alámerül, majd szárnyaival fékezni kezd és csőrrel a kiszemelt zsákmány után kap, hogy aztán a csillogó testű halacskaival kerüljön ismét a felszínre. Máskor a levegőben egyhelyben lebegve, szítálva keresi zsákmányát és az alkalmas pillanatban onnét vágódik a vízbe.

Jégmadarakkal egész évben találkozhatunk. Késő ősszel és télen gyakran a Duna mentén lehet megfigyelni, a befagyó vizek mellől jégmentes öblökbe, meleg vizű csatornákhöz, nagyobb folyókhoz húzódik. Az öreg hímek ősszel és télen is revírt tartanak, ahonnét odátévedt fajtársaikat nyomban elzavarják. ☒

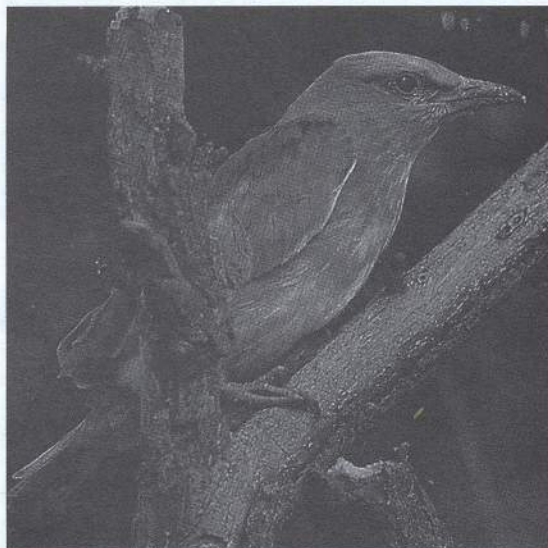
csatornák, patakok mentén, folyók holtágainál találkozhatunk vele.

A párok már február-márciusban, enyhé teleken még korábban kialakulnak. A költőhelyet a hím választja, és általában ő kezdi el vájni a folyók, csatornák meredek partoldalába a költőüreget is. A később már a tojóval

Szalakótavédelem a Heves-Borsodi Síkon (a 34. sz. HCs működési területén)

Szitta Tamás

Ragadozómadár-védelemre orientált csoportunk a 80-as évek közepétől vizsgálja behatóan a címben jelzett kistájat, ahol elsősorban a kerecsensólyom, parlagi sas, kékvércse és hamvas rétihéja aktív védelmével foglalkozik. Kezdetben úgymond kutatási melléktermékként jegyeztük fel

Fent: Fiatalszalakóta
Középen: Etető szalakóta műodúban
Lent: Odúkihelyezés

hány füzessel és nemesnyárral, akác-telepítéssel, egyetlen tölgy ligeterdővel.

A térségben két jelentős védett terület a Borsodi Mezőség TK (Tájvédelmi Körzet) és a Hevesi Fűves Puszták TK található összesen kb. 28 000 ha kiterjedésben.

A fészkelő állományok a költésre is alkalmas fás vegetáció jól lehatárolható foltjaihoz kötődtek, de a térség túlnyomó részéről hiányzott a faj annak ellenére, hogy táplálkozó területei adottak voltak itt is. Először Ambrus Béla vezetésével történtek telepítési kísérletek a Hevesi-síkon, majd 1993-tól egy kiterjedt, nagyobb volumenű odútelepítést kezdtünk, melynek eredményeként ma közel 260 mesterséges odú található a területen.

Az odúk „D” típusúak, fából készültek. A fákra, vagy funkciójukat vesztett telefonoszlopokra, gémeskutakra kihelyezett odúkat 6-13 méter magasan rögzítettük, s több esetben a fa alsó ágait lefűrészeltük. Ennek ellenére az évek során több odút levertek, vagy megrongáltak. Az

a térségben megfigyelt szalakóta revíreket, a tipikus fészkelőhelyeket, költési góccokat. Ekkor észleltük, hogy területünkön hazai viszonylatban még igen jelentősnek mondható állomány él. Irodalmi adatok a század első harmadáról ismertetik a fajt e térségből, de mennyiségi viszonyokra nemigen van utalás. A helyzet feltehetően az országoshoz hasonló, azaz egykor a vizeket kísérő puhafaligetek és erdősztyepp táj meglétekor sokkal „gyakoribb” volt, mint jelenleg. Vizsgált területünk Tisza menti szakaszáról például teljesen eltűnt, holott 20-25 éve még rendszeres költőfaj volt!

A tájegység hevesi és borsodi részének élőhely összetétele jelentősen különböző: előbbinél a szántó művelés dominál jelentős gyep fragmentumokkal, fasorokkal, telepített erdővel. Utóbbira a nagy kiterjedésű, közel 20 ezer hektáros szikes és löszgyepek jellemzők, egykori morotvák maradványaival, a tanyák kevés szántóval, né-

Fent: Négy fiókás fészekalj

Lent: Szalakóta fiókák

odúkat lehetőség szerint déli tájolással helyeztük ki. Az odúsítás helyszínének kiválasztásánál több szempontot vettünk figyelembe. Az ismert fészkelési góccoktól évről-évre koncentrikusan növeltük az odúsítás területét. Fokozatosan jutottunk el olyan területekre, melyektől eredetileg 10-12 km-re nem volt ismert költés a telepítést megelőzően. A jelentős eltartóképességű, de telített élőhelyek „megsegítésére” ide is helyeztünk ki költőládákat. Az odúsítás eredményei gyorsan jelentkeztek. Az eredeti 60 pár körüli állomány az odúsítást követő első évben 70, 1994-ben 94 párra, majd 1995-ben 110, mára mintegy 130 párra nőtt. A telepítési eredmények egyértelműen bizonyították, hogy térségünkben a szalakóta előfordulását meghatározó legfontosabb tényező a megfelelő minőségű fészkelőhely. Ez ideiglenesen műodúk kihelyezésével pótolható, hosszú távon viszont az eredeti fás vegetáció visszaállítása a megoldás. Ez jól alátámasztja a BNP Igazgatósága élőhely-rekonstrukciós elképzeléseit. Az odúsítás egyben lehetőséget nyújtott e nehezen vizsgálható, veszélyeztetett madárfaj költésbiológiájának alaposabb megismeréséhez, viszonylag nagyszámú, évente 100 pld. feletti fióka jelöléséhez. Az odútelepítést követő első két év tapasztalatát Ambrus B., Ilonczai Z., Tóth L. dolgozta fel. Ennek eredményeként 40 párt vizsgálva 88%-os költési sikert állapítottak meg, ahol az átlagos tojásszám 2,87, az átlagos fiókaszám 2,52 volt. A szalakóta mellett legnagyobb arányban a seregély költ az odúban (20-30%), emellett mezei veréb, egyetlen esetben szürke légykapó, ritkán csóka fészkel bennük. Idén első ízben költött két odúban a füles kuvik.

Az odúsítással párhuzamosan a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága az EMÁSZ segítségével

25-30 km veszélyes közép feszültségű vezetékét szigeteltetett, ami ezt a mortalitási tényezőt nagymértékben csökkentette. Munkánkat a BNP Igazgatósága minden vonatkozásban segíti, jó példát szolgáltatva a társadalmi szervezetek és az állami természetvédelem sikeres együttműködésére.

Néhány gyakorlati tapasztalat:

- Az odúfedelek lezárására nagy gondot kell fordítani, mert viharok esetén könnyen felnyílnak.
- Az odúk rögzítésénél, különösen a gyorsan növő nemesnyarak esetében körültekintően kell eljárni, mert a fa „ledobja magáról” az odút. Ezt úgy lehet kiküszöbölni, ha legalább egy szeget nem verünk be teljesen a fába, hanem hagyjuk a fát „ránógni”.
- A költések közben és utána is az odúban rendkívül sok a parazita, illetve „társbélőlökkel” telítettek. Rovarlárvák, kétszárnyúak, lepkék (a búcsújárálepkék szívesen bábozódnak is itt), pókok nagy számban lepik el az odúk falát. A 3-4 fiókéval „költött” odú néha szinte mozog az élősködőktől. Ezek hatása a sikeres kirepülésre egyelőre általunk nem ismert. Kérdés, hogy a költést megelőzően érdemes-e az odúkat fertőtleníteni.
- A kihelyezést, ellenőrzést, karbantartást célszerű nagy, 6 méteres létra segítségével végezni, hogy a fákat mászóvassal ne károsítsuk. Így „szaporább” és biztonságosabb is a munka.
- A fiókák gyűrűzési technikájánál figyelemmel kell lenni arra, hogy a kis szalakóták védeke-

zési mechanizmusához hozzátartozik az azonali ürítés kloákán és szájon keresztül egyaránt. Ha nem elég gyorsan vesszük ki őket a fészekből a béltartalom a többi fiókat éri, ha nem vagyunk elég ügyesek, úgy ruházatunk sínyli meg az akciót.

- Vigyázat, néha lódarázs telepszik meg az odúban, melynek csípései halált is okozhatnak!

Távlati terveink között az alábbiak szerepelnek:

- A potenciális élőhelyek odúsításának folytatása elsősorban Heves-megye D-DNy-i területein.
- A mára már jelentős feladatot és pénzt igénylő tevékenység (több mint 1300 négyzetkilométeren!) anyagi háttérének és szervezésének megnyugtató megoldása.
- Propaganda-tevékenység kifejtése az élőhelyek kedvező fenntartása, fejlesztése érdekében. Film készítése (BNP-vel közösen) a faj életterében jelentkező problémákról, a faj aktív védelméről. A videó film készítéséhez szükséges technikával a csoport és az igazgatósg rendelkezik.
- Az adatok folyamatos feldolgozása, publikálása, a tudományos eredmények adaptálása a védelmi gyakorlat számára.

Az utóbbi néhány évben megsaporodtak az észlelési adatok Észak-Magyarországnak azon területén, ahonnan a faj 20-30 éve eltűnt, vagy rendkívül megfogyatkozott (Nógrád megye egyes részei, a felső Tarna-völgy, Hernád-völgy, Kesznyéten környéke, Bodrogek stb.). Nem bizo-

nyított, hogy ebben van e szerepe annak, hogy a térség legnagyobb állományát az aktív védelemmel duplájára növeltük. Reményünk szerint egy terjedési centumból lehetséges lesz a faj terjedése, ha megfelelő élőhelymozaikok (ökológiai ugródeszkák) kötik össze az alkalmas területeket. Nem elhanyagolható eredménynek érezzük, hogy egy kistáj nagyságrendű területről egzakt állomány adatokkal rendelkezünk és a felmérést évről-évre azonos módszerrel megismételjük. Meglepődve tapasztaltuk, hogy mennyire elnagyoltan ismert az ország szalakóta népessége (cca. 400 párra tehető a saját információgyűjtésünk alapján). Ezúton is kérünk minden kedves tagtársat, hogy Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyékből a fajra vonatkozó megfigyeléseit, tapasztalatait ossza meg velünk a program sikere érdekében. Címünk: MME Bükki Helyi Csoport 3304 Eger, Pf. 9. ☒

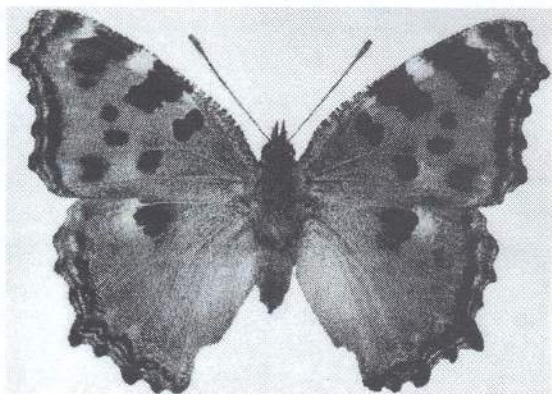
Fent: A legeltetett gyepek kitűnő táplálkozóterületek
Lent: Szalakóta maradványai a középfezsültségű vezeték alatt a szigetelést megelőzően (A szerző felvételei)

Téli lepkék

Bálint Zsolt

Fent: Nagy róka-lepke
Lent: Nappali pávaszem

Az átlagember azt hiszi, hogy ha beköszönt a tél, az erdők és a mezők világa álomba süllyed az egyre gyakoribb esőkkel és a nappalra is megmaradó ködökkel. Majd jön a hó, és erre az álomra szép paplant terít. Ezt a „hiedelmet” minden természetjáró ember megmosolyogja. Bár ritkább és kevesebb a vad, a madár, azért van mit megfigyelni, van miért kimenni a deres novemberbe, a sötét decemberbe, de még a szél-fúttá januárba is.

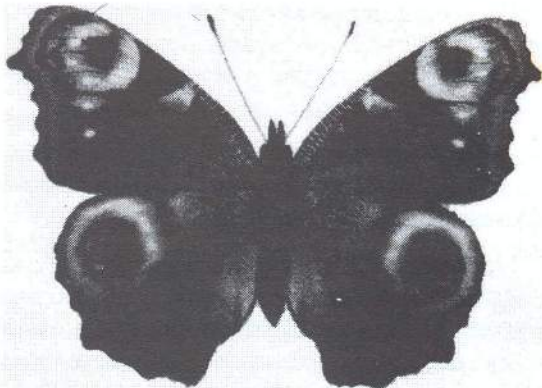
De mit csinálnak a lepkék? Vajon az igazak álmát alusszák pete, hernyó, báb, esetleg imágó alakban? Nézzünk csak végig lelki szemünkkel Pannónia lankáin és bizony meglátjuk, van mit keresni!

Már írtam az áttelelő lepkékről. Ezeket könnyen megtalálhatjuk a barlangok mélyén. Kicsit távolabb a bejáratától, ahol már nem éri őket a fagy, a mennyezetten vagy az oldal repedései között, sokszor vízcsepp-borítottan, ott találjuk kertjeink leggyakoribb és egyben legszebb lepkéjét: a nappali pávaszemet. Ha szerencsénk van, még gyászlepkét és nagy róka-lepkét is találhatunk. Gyakori „csipkerózsika” egy bagolylepke is, a csipkés szárnyú bagolylepke, aminek valóban csipkés a szárnya. Talán vele találkozhatunk a legbiztosabban. Az ország középhegységeiben sok barlang található. Érdemes egy havas, verőfényes téli napon fölkerelkedni azzal a céllal, hogy közülük meglátogassunk néhányat, és lepkét keressünk bennük!

De a lepkék nemcsak dermedve várják a tavaszt. A meleg déli lejtőkön - ilyen például a Budaörs fölött emelkedő Odvas-hegy, de még inkább a nagyharsányi Szársomlyó - van téli lepkeaszpektus is. A meleg mészkő-, illetve dolomit-lejtőn nem sokáig összefüggő a hótakaró, sőt hosszabb ideig csak a sziklák árnyalta kőgörgötteges helyeken marad meg a hó. Az oldal hamar átmelegszik, és a fagymentes téli napok száma sokkal magasabb az átlagosnál. Ilyen helyeken aztán télen is van mit keresni a lepkészeknek.

A Szársomlyón október végétől egészen januárig repül a hegy egyik kincse, a *Polymixis rufocincta isolata* nevű érdekes bagolylepke. Pannóniai alfaját a közelmúltban írták le hazai lepkészek. Életmódja még ismeretlen! Legközelebbi rokona Bánátban, a Herkulesfürdő környéki hegyekben fordul elő.

A budaörsi Odvas-hegy fűvében pedig ott él két, hazánk faunájára igen jellemző faj: Az egyik a tavaszi fésűs bagolylepke, a másik pedig egy medvelepke, az *Ocnogyna parasita*. Mindkét faj bábja a kövek alatt televe arra vár, hogy a Nap kellőképpen átmelegítse a talajt, hogy kikelhessen és szárnyat bonthasson az imágó. Minthogy az utóbbi években februárban nem egyszer váratlanul, hirtelen megenyhült az idő, a két említett fajt nagy számban figyelhetjük meg élőhelyén. Később, amikor április folyamán igazán beköszöntött a tavasz, már hiába kerestük őket! Becsapta volna őket az időjárás? Nem hiszem. Valószínű, hogy ők jobban tudják, mikor van itt az „ideje a repülésnek”.

Az erdők alatt és a cserjésekben még sokáig áll a hó. De a meleg déli oldalakon január végétől, február elejétől már megjelennek a téliaraszolók. A figyelmes természetbúvár, könnyen megtalálhatja őket, amint a hímek kiterjesztett szárnyakkal a fák kérgén üldögélnek és várják a szürkületet, amikor szárnyra kapnak, hogy megkeressék csonkaszárnú, vagy éppen szárny nélküli nőstényeiket. A téliaraszolóknak több mint egy tucat fajuk ismert. Köztük van az Anker-téliaraszoló, amit először a budai Ördög-ormon gyűjtöttek a múlt században, a Buda környékén dolgozó Anker testvérek. Azóta a „locus typicus” beépítették, és sokáig kipszultnak hitték a fajt. Majd megtalálták Kis-Ázsiában és a Balkánon is. Végül előkerült a Vértesből és a Bükk déli részéből is. Ki lesz az a szerencsés, aki újra megtalálja a Budai-hegyekben, vagy rábukkan a Gerecsében?

Az, akit igazán fűt a megismerés és a „találkozás” vágya, minden alkalmat kihasznál. Így a lepkész sem rakja el télire a bakancsát. Sőt, jól bezsírozza, hogy a saras völgyi utakról száraz lábbal följusson a karsztbokorerődökkel, dolomitkopárosokkal tarkított hegyoldalakra. ☒

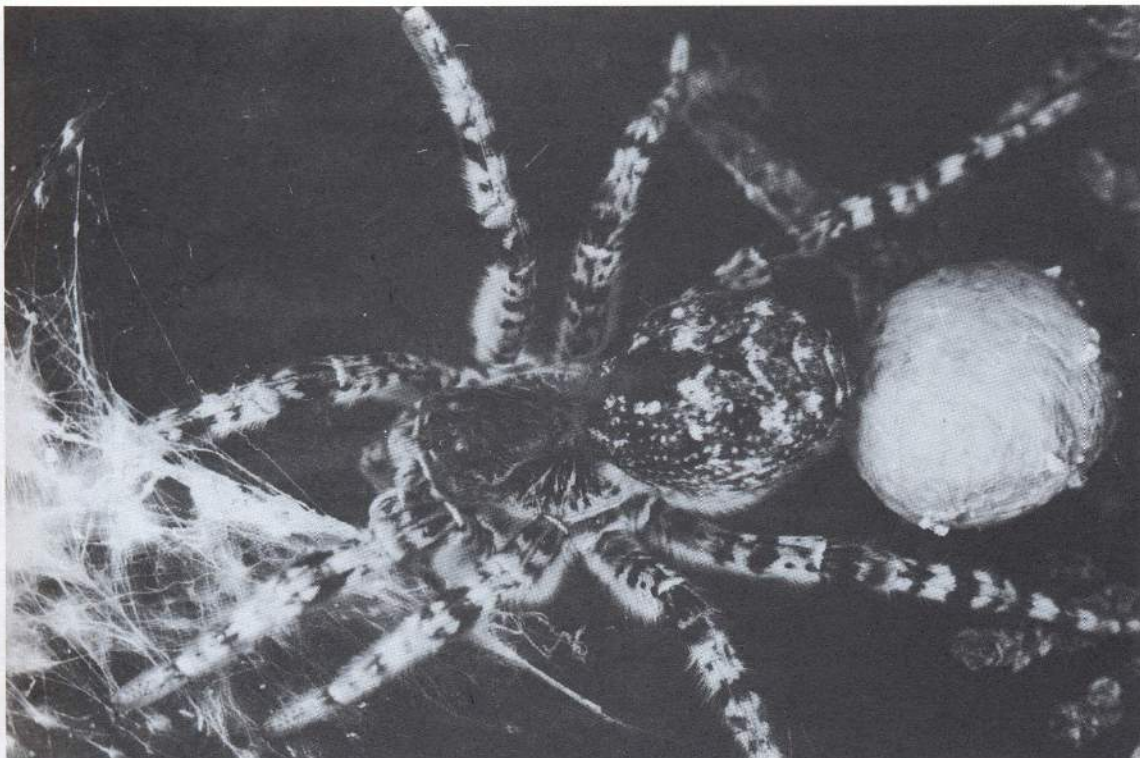

Első védett pókfajunk a szongáriai cselőpók

Dr. Szinetár Csaba-Eichardt János

„A magyar közönség még most is sokkal jobban ismeri az egzotikus madárpókot, mint a magyar puszták bogárvilágának rettegett tigrisét, amely a szikes gyepek piciny dzsungelében tizedeli az apró bogaraktól kezdve a lótetűig a bogársereg sorát. A magyar rónaságoknak ez a rettegett állata a szongáriai cselőpók, amely legtöbbször négy centiméternyi hosszúságot is eléri és kiterjesztett lábaival tíz centiméternyi átmérőt is befog.” Ezekkel a sorokkal kezdte Kolosváry Gábor 1931-ben a *Természet* című folyóiratban megjelent közleményét, melyben az általa a „mi madárpókunknak” nevezett cselőpókról írt. Természetesen a madárpókra való utalás csupán e pókfaj nagy méretére kívánt célozni, hiszen a cselőpókok a mérsékelt övben is elterjedt farkaspókokhoz tartoznak. Kolosváry Gábor sorai ma is aktuálisak, hiszen a mostanra már törvényes védelem alá vont szongáriai cselőpókra vonatkozó ismereteink hiányosak, és közismertségéről sem beszélhetünk. A faj számos tekintetben figyelmet érdemel. Jelen írásunkkal szeretnénk a szongáriai cselőpókra vonatkozó eddigi ismereteket röviden összefoglalni, és egyben azokhoz is szólni kívánunk, akik a faj jelenlegi hazai elterjedésének és állomány nagyságának felmérésére irányuló adatgyűjtésbe szívesen bekapcsolódnának. A fajt Laxmann 1770-ben az Oroszországhoz tartozó Dzsungária tartományban találta és írta le, és a gyűjtőhely közelében lévő Szingora folyóról nevezte el (*Lycosa singoriensis*). A múlt század végén az akkor Magyarországhoz tartozó aldunai területen is megtalálták (Drenkova, Temeskubin),

s azt követően számos lelőhelyről vált ismertté a mai országhatárokon belül lévő területekről is. Dudich Endre 1920-ig húsz lelőhelyét sorolja fel, de Szombathy Kálmánra hivatkozva írja, hogy az egész Alföldön elterjedt, illetve a Dunántúlról is (Dinnyés) van adata. Sajátos körülmény, hogy a fajról Herman Ottó nem ír a múlt század végén készült *Magyarország pókfaunája* című három kötetes monográfiájában, sőt a századforduló éveiben íródott másik nagy monográfiában - Chyzer Kornél-Kulczyński László: *Aranea Hungariae* - is csak az aldunai adatokat idézik a szerzők. Felmerülhet a kérdés, hogy valójában mikor telepedhetett meg a faj a Kárpát-medencében, lehet-e a századforduló utáni bevándorlásról beszélni? Dudich Endre szerint „ez a faj éppen olyan régi tagja a faunánknak, mint a pusztai fajaink bármelyike, és a jégkorszak utáni időszakban telepedhetett meg a Kárpát-medencében”. A faj jelenlegi földrajzi elterjedése ténylegesen nagyon hasonló számos sztyepei fajéhoz, és az északi elterjedési határ is kapcsolatot mutat az utolsó eljegesedés kiterjedésével. Fő elterjedési területe a Fekete-tenger és környéke. Erre utal a faj német és angol elnevezése is: südrussische Tarantel, Russian spider. Az elterjedési határai nyugaton a Bécsi-medence, keleten az Altáj-hegység, de Kínában és Indiában is megtalálták. Közép-Európában legtipikusabb élőhelye a magyar Nagyalföld. Északon Lengyelországnál, délen az Isztriai-félszigetnél nem jut nyugatabbra. Olaszországban, sőt szórványosan az Adria mellékén Macedóniáig a jóval hírhedtebb rokona a *Lycosa tarentula* fordul elő. A hatalmas elterjedési területen belül élőhelyei a füvespuszták és fél-

A szongáriai cselőpók nősténye a többi farkaspókhoz hasonlóan a szövőszemölcsökhöz rögzítve magával hordja petecsomóját.

sivatagos területek. Csak a fátlan, nyílt területek lakója, tipikus sztyeppe faj. Elsősorban a nyílt szikes gyepekben él, de homokpusztákon és ártereken is előfordul. A gyér növényzetű és csupasz talajfelszín kedvez a megtelepedésének, így a tapasztás és legeltetés okozta növényzeti változások eredményezhetik a faj megtelepedését intenzív hasznosítású gyepekben is, akár még sportpályákon is. Az élőhelyi igényeinek ismeretében nyilvánvaló, hogy a vízrendezésekkel kapcsolatos másodlagos szikesedési folyamatok kifejezetten kedveztek a fajnak, így a század során tapasztalt előretörése minden bizonnyal elsősorban ennek köszönhető. Mindemellett a faj többek által leírt nyugati irányba történő terjedése nálunk is tapasztalható.

Ahhoz, hogy a faj elterjedését és pontos állományváltozásait ténylegesen nyomon tudjuk követni, feltétlenül szükséges egy megbízható állapotfelvétel. A helyi állományok látványos ingadozásokat mutathatnak évről-évre, és hasonlóan gyorsan jelentkezhethet az újonnan létesülő élőhelyek benépesülése is. A faj nyugati elterjedési határán a legjelentősebb élőhelyei a Fertő-tó menti szikesek. Az Ausztria területén lévő úgynevezett Tó-közben lévő sekély és többnyire kiszáradt tómedrekben nagy számban található rá. A hazai oldalon a Sarród és Fertőszéplak közelében lévő élőhely-rekonstrukciós területeken várható, hogy szintén gyakori lesz. A Dunántúlon a Velencei-tó térségében helyenként szintén nagy számban él, emellett a Szigetközben is egyre több adata ismert. Érdekességnek számított a harmincas évekből származó tihanyi előkerülése, bár ezt az adatot Kolosváry Gábor Soó Rezső „számlájára írta”, mivel az Alföldről származó növények beültetésével került szerinte oda. Mivel a faj terráriumban is könnyen tartható, így alkalmi behurcolása bárhol megtörténhet. A tartós megtele-

pedés ellenben csak ott várható, ahol a fentebb említett élőhelykínálat is adott. Más farkaspókokhoz hasonlóan feltételezhetően ennél a fajnál is jellemző a fonálrepítéses terjedés, „így csupán az élőhelyet kell előkészíteni”, a betelepülésről majd ő maga gondoskodik. A farkaspókok többsége talajfelszíni vadászpók, nappal és éjszaka is mutat zsákmányszerző aktivitást. A fajok egy kisebb része, így a cselőpókok is, jellegzetes tárnákat, többnyire függőleges járatokat készítenek a talajba. A nappalt ebben töltik, és csak alkonyatkor járnak vadászni. Szaporodásuk, ivadéknevelésük és telelésük során is használják a tárnákat, így érthető, hogy miért olyan fontos számukra a megfelelő talajfelszín, illetve talajtípus az élőhelyválasztás során. A szongáriai cselőpók tárnái általában 20-30 centiméter mélyek, és 2-3 centiméter szélesek. A járatok belsejét, valamint a kijárat peremét szövedékekkel béleli, illetve erősíti meg. Erről könnyű felismerni, illetve megkülönböztetni más állatok (pl. tücskök, földigiliszták) földbeni járataitól. Viszont feltétlenül meg kell említeni, hogy más pókfajok is készítenek hasonló lakócsöveket. Méretében is nagyon hasonló hozzá a sokszor azonos élőhelyen vele együtt előforduló pokoli cselőpók tárnája, sőt maga a pók is. Biztonságos elkülönítésük az ivarszerveik (a nőstények petelemeze, illetve a hímek tapogatólába) alapján lehetséges. A két faj külső morfológiai elkülönítésének viszonylag egyszerű és megbízható módját kínálja a lábak színezetének megtekintése, melyet a kifejlett példányokon szabad szemmel is elvégezhetünk. Mindkét faj lábai erősen gyűrűzöttek. A szongáriai lábának térdízei, valamint a lábszár töve és vége is fekete színű. A pokoli cselőpók esetében a térdízek alul sárgásbarnák, a lábszár töve és csúcsa ennél a fajnál is fekete. Az állatok mérete nem feltétlenül mérvadó, ugyanis a szongáriai cselőpóknál is előfor-

A frissen kelt utódok a második vedlésig az anyjukkal maradnak, és annak testén utaznak. (Dr Szinetár Csaba felvételei)

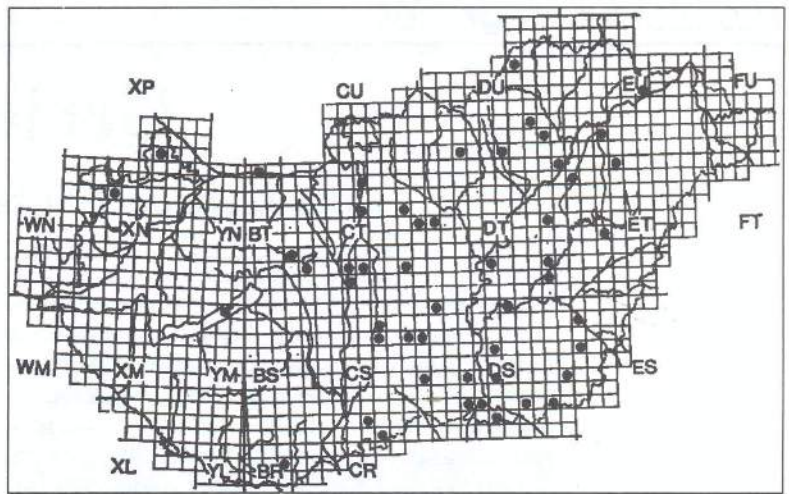

dulnak a kifejlettek között is viszonylag kis példányok. A hazai példányok fejtor (előtest) méretei átfedést mutatnak. A szongáriai cselőpók átlagos fejtorhosszúsága 12-18 mm, a pokoli cselőpóknál 9-14 mm. Mindkét faj hasoldala bársonyos fekete színű. A pokoli cselőpók földrajzi elterjedése is hasonló, de élőhelyi igényei eltérőek. A síkvidéki füves-puszták mellett a középhegységek száraz, gyér növényzetű gyepeiben is gyakran találkozhatunk vele. Így például a Dunántúli-középhegységben is számos helyen előfordul. 1996-ban Oroszlányban, a város egyik belterületi sportpályáján figyeltünk meg egy jelentős állományát, ahol az intenzív taposásnak minden bizonnyal nagy szerepe volt a jellegzetes gyérfűvű gyepek kialakításában. Tekintettel a faj alkonyat utáni aktivitására a taposás közvetlenül nem veszélyezteti. A cselőpókok táplálékállatai az élőhelyen előforduló változatos méretű rovarok és pókok. Az egyenesszárnyúak mellett bogarakat és poloskákat is fogyasztanak. A szongáriai esetében kisebb méretű gyíkok zsákmányolását is megfigyelték.

Magát a pókot minden bizonnyal számos állat fogyasztja, konkrét adatok madarakra vonatkozóan ismeretek. Így például Kolosváry Gábor közli a vörös vércse és a nagypóling táplálékállatai között.

A szongáriai cselőpók csípésének veszélyességéről megoszlanak a vélemények. A faj méretéből következik, hogy csáprágóival könnyedén átszúrja az ember bőrét is és a sebbe juttathatja mérgegyaládékát. Ez helyi gyulladást, illetve egyes utalások szerint időszakos bénulást is okozhat. A nálánál lényegesen veszélyesebbnek tartott *Lycosa tarentula* marása bőrszöveti szövetelhalást idézhet elő. Csípésének orvosi ellátásaként sebtisztítást és fájdalomcsillapítást javasolnak. A marás komolyabb következményével csak közvetett fertőzésátvitel esetén kell számolni, ezért lehet fontos a seb ellátása. A faj rejtett életmódjából és éjszakai aktivitásából következően a csípése csak ritkán fordulhat elő. Többnyire csak akkor, ha valaki az állatot kézbe véve védekezésre kényszeríti. Mivel csekélyszámú és nem mindig megbízható forrású esetről van csak tudomásunk, ezért kérjük, ha az olvasók közül valakinek a szongáriai cselőpók marásáról és annak következményeiről van tudomása tájékoztasson bennünket az esetről.

A faj begyűjtése és tartása, tekintettel védettségére ma már tilos! Azokon a területeken, ahol a faj elterjedt, ott jól bevált módszerekkel gyűjtötték a gyerekek. Kolosváry Gábor írja egy 1925-ben megjelent cikkében: „Röszkén a nép éppúgy kiönti lyukából, mint az ürgét, akárcsak a tápéi pásztorgyerekek”. Ha a faj tudományos célú megfigyelésére (pl. a szongáriai, illetve pokoli cselőpók elkülönítésére) vállalkozik valaki, akkor a fent említett kiöntést érdemes alkalmazni. A lyukból kimenekülő pókot egy a föld felszínére fektetett üvegbe (pl. bébiételes üveg) óvatosan

A szongáriai cselőpók hazai lelőhelyeinek UTM térképe. (A térképen az 1997-ig publikált lelőhelyek, valamint a saját gyűjtéseink szerepelnek.)

beletereljük egy kis bottal, s ezt követően az üvegen keresztül megfigyelhető a lábak színezete, amely, mint említettük a térd esetében a szongáriainál alul fekete, a pokolinál sárgás. A megfigyelést követően az állat a tárnájához azonnal visszaengedhető. Kérjük azokat, akik ismernek pontos előfordulási adatokat, jellemző élőhelyeket, vegyék fel velünk a kapcsolatot a következő címen: Dr. Szinetár Csaba-Eichardt János, Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Állattani Tanszék 9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4. Várjuk azok jelentkezését, akik az ez idáig egyetlen védett pókfajunkkal kapcsolatos adatgyűjtésbe (elterjedés, állománybecslés) szeretnének bekapcsolódni. Részükre pontos tájékoztatást és adatlapokat küldünk. ☒

BirdLife-partnereink

Név: Eesti Ornitoloogiaühing (EOÜ) • **Magyar név:** Észti Madártani Egyesület • **Alakulás éve:** 1921 • **Taglétszám:** 350 • **Folyóirat:** *Hirundo* (2) • **Elnök:** Andres Kuresoo • **Fizetett alkalmazottak száma:** 1 • **Cím:** P.O.Box 43, EE-2400 Tartu, Estonia • **Tel.:** +372 7 430331 • **Fax:** +372 7 432433

Gerlesikoly

avagy végre dönteni kéne már vadgerle ügyben

Nagy Szabolcs

A Magyar Vadászlap legutóbbi számában a természetvédelemmel enyhén szólva nem rokon-szenvező H.Zs. *Gerlekacaj* címmel rendesen le-gyalázta a magyar természetvédelmet a vadgerle vadászat körüli „anomáliák” miatt.

Azt kell mondjam, bizonyos szempontból igaz volt. Enyhén szólva vérlázító ugyanis, ahogy a vadgerle vadászatát a magyar természetvédelem több, mint egy évtizede kezeli.

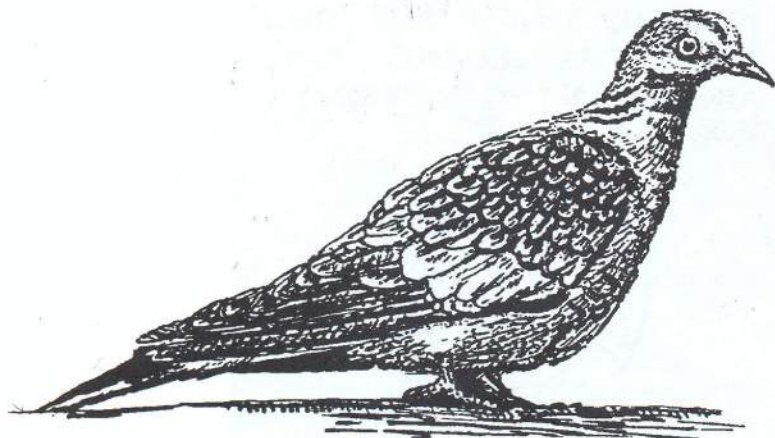
Még kezdő madarász voltam, amikor atyai tanítómesterem, Lőrincz István először kapta vadgerle vadászatot az olaszokat. A faj már akkor is védett volt, úgyhogy lett is belőle nagy ribilió. Aztán az ügyet szép lassan elsimították.

Viszont a társaságok tanultak belőle. A további zaklatások elkerülése érdekében kitalálták, hogy a vadgerlét azért kell lövetni, mert súlyos károkat okoz a napraforgóban. Érdekes módon azonban a „vadkár elhárító vadászatokat” csak olasz vendégvadászokkal lehet megoldani. Arról persze nem szól a fáma, hogy a „vadkár” elhárításra már sokszor egy évvel korábban elkezdik szervezni a csoportokat, hiszen napraforgó lesz, gerle lesz, a vadkár meg úgyis csak ürügy.

Még természetvédelmi örként többször vettem részt vadgerle vadászatok engedélyezésében, ugyanis a faj fő tömegei egy viszonylag keskeny sávon vonulnak a Hortobágy-Berettyó mentén. A vadászati statisztikák szerint itt évente százezer példány fölötti terítéket értek el a nyolcvanas években. Hát ember legyen a talpán az a természetvédelmi őr, aki a vendégvadászokkal a nyakában valódi kárbecslésen alapuló döntést akar hozni!

Oda jutottunk, hogy augusztusban a fél állami természetvédelem (legalábbis az Alföldön) szinte mást sem csinál, mint a vadászok üzleti érdekeit

Vadgerle (Grafika:
Matyikó Tibor)

szolgálja. Ki kell szállni ugyanis a kárt megállapítani, a vadászatot ellenőrizni stb. Szükségünk van erre? Természetvédelmi őrünknek és felügyelőinknek nem lenne ennél fontosabb dolguk?

Véleményem szerint az egész probléma kezelhető lenne, ha a természetvédelmi hatóság eldöntené végre mit is akar e fajjal kezdeni. Hiszen mindenki tudja, hogy az olaszokkal végeztetett „vadkár elhárítás” csak egy nagy ámitás, ráadásul nem is felel meg a természetvédelmi törvény szellemének. Ugyanakkor ne tagadjuk, van benne ráció. Az olaszok jönnek boldogan, minden egyes elejtett vadgerle után 8-10 márkát fizetnek és a gerleké tényleg odébb állnak. Az már más kérdés, hogy sem az olaszoknak, sem a társaságnak nem a kár elhárítása az igazi érdeke, hanem a jó szórakozást nyújtó lövöldözés és saját bevételének növelése. Amint egy vadászmester be is vallotta nekem: „Engedje már meg, mert csak így tudom eladni a fácánt, meg a vadkacsát.”

Itt lenne hát az ideje eldönteni mit is akarunk igazából: a vadgazdálkodókat segíteni, vagy a gerle kárt megelőzni.

Ha az előbbit, akkor a nagy lilikhez hasonlóan kellene kezelni a vadgerlét is, és - az állomány védelme érdekében - bizonyos területi és teríték korlátozásokkal engedélyezni kellene a vadászatát, de nem lenne szabad tovább folytatni a mai hazug és sokszor abszurd színjátékot.

Ha az utóbbit, akkor viszont végre komolyan kéne venni a természetvédelmi törvény előírásait. Eszerint ugyanis „a védett állatfaj egyede kártételeinek megelőzéséről, illetve csökkentéséről a kártétellel érintett ingatlan tulajdonosa, illetve használója a tőle elvárható mértékben és módon gondoskodik. Ha a kártételt a kötelezett nem képes megelőzni, kérheti az igazgatóság hasonló célra irányuló intézkedését.” Hol említik itt a vadászokat?

A törvény azt is kimondja, hogy „...riasztási módszerek alkalmazása, illetve - kivételes esetben - a túlszaporodott állomány egyedeinek befogása, vagy gyérítése csak az igazgatóság engedélyével és felügyeletével végezhető.” Nagy kérdés, hogy lehet-e egy kivételes esetre üzletet alapozni. Minden bizonnyal nem. Magyarországon mégis ez történik az állami természetvédelem segédletével. Kérdéses persze, hogy ki fizeti meg a kárbecsléssel, ellenőrzéssel kapcsolatos kiszállási költségeket és munkaidőt?

Kíváncsi vagyok mikor sikerül végre kimászni abból a helyzetből, amikor a jó olasz vendégvadászok mentik meg a szegény magyar gazdákat a „gaz” vadgerlektől? ☒

Újabb olasz pofon a magyar vadászetikának

Dr. Czvalinga István

Baranya egyik legkedveltebb horgászparadicsomát a Kovácshida térségében található tavak jelentik, melyek a Beremendi Cement- és Mészipari Rt. Horgásztársaságának tulajdonát képezik. E terület egyik jellegzetessége, hogy a Lanka tó tönkretétele után itt talált igazi védett otthont a megye legnagyobb kis kócsag és bakcsó populációja.

Daczó István, a társaság elnöke szerint az itt élő, költő, telelő madarak egyszerűen szinte hozzászoktak az itteni tavakhoz, horgászokhoz. Az MME Baranya Megyei Csoportja által kezdeményezett védelmet megelőzően a horgászok már jóval korábban etették, gondozták és védték a tó madarait.

A terület vadászatiilag a Drávamenti Dózsa Vt. (Drávaszerdahely) területéhez tartozik. Anyagi helyzetükön segítvén, pár éve a horgásztavakat is magába foglaló 2-es számú körzet vadászati jogát olasz vadászoknak adták bérbe évi 1 millió forintért. Az olaszokat rendszerint Dörögdi András a társaság hivatásos vadásza vadásztatja, s egyben felel is azokért.

A viszkető újjú olaszok már sok borsot törtek a megye természetvédőinek, a megye vadászati felügyelőjének és a kovácshidai horgászok orra alá, de az igazi olasz pofon 1996. december 27-én csattant a magyar vadászetika arcán.

A tél beköszöntével a rendszeres etetés következtében 80 szárcsa a 3-as számú tavon maradt. Szárnyaik és lábaik segítségével kb. 100 négyzetméternyi területet jégmentessé tettek maguknak. Vidáman úszkálva élték téli életüket, megehezvén pedig elgyalogoltak a tó jegén a gondnok, Diósi Ferenc által a széli részekre kiszórt eleséghez. Aztán a fent nevezett nap reggelén véget ért az idillikus téli szárcsa-élet! Két olasz személygépkocsi érkezett a tavakhoz. A 4 olasz „vadász” vezénylő helyi „kirongói” azonnal észrevette a jóllakottan, vidáman lubickoló szárcsa sereget. Két lövést foglaltak, s percekben belül szárcsavértől piroslott a madarak által nehezen megszerzett szabad, kicsinyke vízterület. A jégen elfutni próbálkozókat is halálos lövés érte, csak keveseknek sikeredett sebzetten elérni a tó biztonságosnak vélt nádszegélyét. Vonszolásuk nyoma pirosra festette a tó jegét is. Felrepülni a nyolcvanból egyetlen egynek sem sikeredett! Az olasz „gladiátorok” magnum patronjai valamennyit kiirtották!

És most jött el számukra a neheze! Összeszedni a meglötteket, sebzeteket. E feladattal a jó orrú kutyájuk se tudott boldogulni így hát, teljesen arcátlan módon a „hivatásos” a gondnoktól csónakot kért, hogy előtte a jeget feltörve, megközelíthessék az ember-kutya számára még nem biztonságos jéggel körülvett szárcsatemetőt. In-

doklásul, magyarázatul mindössze ennyi hangzott el: „A szárcsák az olaszok ingyenc falatai!”

A jelenlévő horgászokat a mészárlás teljesen felháborította, csónakot sem adtak, s a történeteket azonnal jelentették a Duna-Dráva Nemzeti Park illetékesének. A természetvédelem embere másnap megtekintette a bizonyítékoktól tarkálló helyszínt: a már fagyó vízen a szárcsák merev tetemeit, a kupacokban parton heverő Fiocchi Italy feliratú semimagnum és magnum 2-3-as sörét-nagyságot tartalmazó üres hüvelyeit. Az otthonos rókák pedig napokig hordták ki a nádszegélybe behúzódtott elvérzett és sörétezés által elpusztult szárcsa hullákat.

Szárcsák (Fotó: Posztós Csaba)

A szárcsa nem tartozik a védett fajok sorába, pusztán „etikátlanság történt”! Úszó, futó madarak lettek megölve, s a 38/1995 (XI.14) FM rendelet által a naponta és személyenként megengedettnél (8 szárcsa!) jóval több! Ezért a nemzeti park képviselője mindössze annyit tehetett, hogy értesítette a megye vadászati főfelügyelőjét az újabb etikátlan vadászatról. A főfelügyelőnek nem volt tudomása külföldi vadászok ottani tartózkodásáról, s idő hiányában nem is tudta megtekinteni a vadászatnak nem nevezhető mészárlás helyszínét.

Szerencsére a horgászok nem nyugodtak bele a számukra oly kedvenc madarak etikátlan lelővéseibe. Az MME Baranya Megyei Csoportja támogatásával hivatalos feljelentést tettek az FM Hivatal vadászati-halászati főfelügyelőjénél, szemtanúk által bizonyítván az etikai vétség tényét.

A vadásztársaságok mai elszegényedésének egyik velejárója, egyben „sorscsapása” a ma hazánkban vadászó olasz vadászok egyre gyakrabban előforduló etikátlan viselkedése. Védett és nem védett, de elejtésük számában korlátozott madaraink halomra lövöldözése természetvédelmünk, vadászati törvényünk, vadászetikánk igazi arculcsapása. Nem vagyok benne biztos, hogy csakis az olaszokat vadásztató vadőrök lennének felelősök a meggondolatlan, kapzsi puskázásokért. Ahogyan azt a közmondás is mondja, mindig „fejétől büzlik a hal”, vagyis a vadásztársaság elnökének és az IB-nek a felelőssége sem hagyható figyelmen kívül! Annál is inkább, mert egyikük titulusa „természetvédelmi felelős”! Az értékes ajándékok és a kemény valuta ugyan a szemet hunyó, időnként még biztató szavakat is hangoztató, s a lőjegyzéket meghamisító vadőr számára jelentenek nagyobb boldogulást, ám a felelősség mégiscsak a vezetőket terheli! ☒

Legutóbb bokros nádszegélyből hangos, csengő éneket hallottam. A madarat sajnos nem sikerült meglátnom, de érdekelne, vajon késő ősszel és télen is énekelnek-e a madarak?

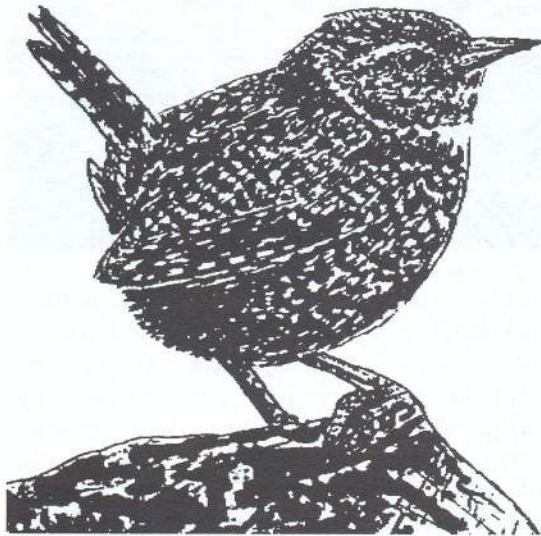
- kérdi Kunkovác Zoltán dinnyési olvasónk.

A válasz röviden: bizonyos fajok és adott kedvező körülmények között igen. Az említett csengő ének egyébként valószínűleg ökörszemtől származott, ez a kismadár előszeretettel telegyűlésekben, nádszegélyekben, ahol a hímek késő ősszel, de különösen a tél második felében gyakran énekelnek. Az őszi vonulás idején a füzikék gyakran hallatják a hangjukat, a csuszka pedig a parkokban már decemberben (néha még korábban) füttyögetni, trillázni kezd. Nem nevezhető ugyan énekelni, mégis a madárdal funkcióját tölti be a macskabagoly nem egyszer már novemberben kezdődő nászkiáltozása, decemberben megszólal legnagyobb bagolyfajunk, az uhu, és nem sokkal később a tanyák, vidéki vasútállomások, hodályok környékén alkonyat idején már a kis kuvik szerelmes kiáltozását is hallhatjuk. Enyhe téli napokon gyakran kórusban énekelnek a mezei dül-

lőutak akácfáin, nyárfáin össze-gyűlt tarka tollú tengelicek, ugyanígy hallhatjuk a kenderikéket, de csoportosan „hangolnak”, próbálgatják a hangjukat a parkokban telegyűléző szőlőrigók is. Februártól jellemző a nagy őrgébics sok utánzás, nyávogó és reszelős hangokat is tartalmazó éneke. A kertek hangosak a széncinegék csengő „nyitni-kék”-jétől, és egyre fokozódó erővel kezdenek csattogni a nálunk telegyűléző erdei pintyek. A legelő felett februárban már kerengve dalolnak a mezei pacsirták, falvak, tanyák közelében megszólalnak a búbos pacsirták és nem sokkal később kedvesen gördülő „dlü-dlü-dlü-lu-lu-lu” énekével jelentkezik a bokros, sziklás domboldal apró dalosa, az erdei pacsirta is. Nem énekesmadár, így csak sűrűn ismételt, hangos „klü-klü-klü”-jével véteti magát észre a zöld küllő, mindenfelé dobolnak a nagy fakopáncsok, az erdőszéleken, különösen a juharfák közelében, halkán, de nagyon kedvesen énekelnek a még itt időző süvöltők, kicsit hangosabban, gyöngyöző hangon a bokrok között bujkáló áttelelt vörösbegyek. Ha grafikont készítenék a madarének éves megoszlásáról, a csúcspont természetesen a márciustól júniusig tartó időszak jelentené, de a grafikon azért ősszel és télen is a koordináta vízszintes tengelye felett maradna. Aki ilyenkor is sokat jár a szabadban, annak ezt külön nem is kell bizonyítani. ☒

Fent: Ökörszem (grafika: Matyikó Tibor)

Lent: Pacsirta (grafika: Valackai Erzsébet)

Az MME Nomenclator Bizottságának pályázati felhívása

Az MME Nomenclator Bizottsága pályázat útján jelölteket keres lejáró mandátumú tagjai helyére. A sikeres pályázóknak szakmai és erkölcsi feddhetetlenségükön túl képeseknek kell lenni az évente beérkező, hozzávetőleg 150-200 jelentés tárgyilagos kiértékelésére és a határozás helyességének megítélésére a jelentés kézhezvételétől számított határidőn (rendszerint négy héten) belül. Az MME NB-ben folytatandó munka önkéntes tevékenység, elsősorban azzal a céllal, hogy a szakirodalomban a hazánkban ritka madárfajokról csak ellenőrzött és megbízható adatok jelenjenek meg. E tevékenységért a tagok díjazásban nem részesülnek.

Feltételek: a magyar nyelv mellett legalább olvasási szinten tudniuk kell angolul és németül, az irodalom naprakész nyomonkövetése és az ilyen nyelven érkező jelentések megértése céljából. A jelöltek közül előnyben részesülnek azok, akiknek felsőfokú végzettségük van vagy várható rövidesen valamelyik természettudományos szakterületen (kiváltképp biológia). Átfogó terepi ismereteik vannak Európa, esetleg a Nearktisz és a Palearktisz Európába kóborló madárfajai terén, továbbá bírálati tevékenységük során hozzá tudnak férni a madárhatározással foglalkozó szakkönyvek és folyóiratok többségéhez. További előnyt élveznek a gyűrzővizsgálóval is rendelkező pályázók. A pályázatok elbírálásánál figyelembe vesszük a jelölt eddigi madártani tevékenységét, különös tekintettel a megjelent publikációira és a Bizottság számára korábban esetleg eljuttatott jelentéseire. A pályázatokat az eddigi szakmai tevékenység leírásával az MME NB titkára részére kérjük eljuttatni a következő címre: Schmidt András, MME NB, 1121 Budapest, Költő u. 21.

A pályázók sorából kiválasztott jelöltek közül próbábírátaik alapján választjuk ki a leendő új tagokat, az 1997. év folyamán egyet, majd 1998-ban további kettőt. Ez utóbbi helyekre a pályázatok beadásának határideje 1998. március 1. Természetesen az 1997. év folyamán felvételt nem nyert pályázóknak nem kell új jelentkezést írniuk, pályázatukat a későbbben beérkezettekkel együtt ismételtlen mérlegeljük az 1998-as tavaszi, illetve őszi MME NB ülés alkalmával.

MME Nomenclator Bizottság

MME vagy MMTE?

Egyre többen teszik fel a kérdést, hogy miért hiányzik az emblémánkon lévő betűkből a „T” betű, hiszen a nevünk 1991-ben Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületre változott?

Nos, ha elrejtve is, de benne van!

A névváltoztatáskor természetesen új emblémát kellett tervezetnünk és csak hosszas vita után döntöttünk úgy, hogy a „T” betűt elrejtjük annyira, hogy az MME betűsor lényegesen ne változzon.

Ennek az volt az oka, hogy ekkora már - hiszen már 17 éve tevékenykedtünk - országosan, sőt külföldön is az MME vált ismertté, és azt gondoltuk, nem volna szerencsés most egy újabb rövidítést bevezetni. Ráadásul az „ememe” kimondva hangzásilag tetszetősebb, mint az „ememtée”.

Tehát hol van a „T” betű?

Az új emblémát tervező grafikus, a lejjebb hozott és üresen hagyott „M”-mel és az „E” betű szárába rajzolt töréssel kívánta jelezni az új betűt. A folytonossági hiány tehát nem nyomdahiiba, hanem tudatos kihagyás.

péta

MME Könyvszolgálat

Külföldi természetvédelmi, madárvédelmi témájú könyvek, CD-k (50% előleg befizetésével) megrendelhetők az MME Titkárságon (1121 Budapest, Költő u. 21.). A könyveket postai utánvétellel szállítjuk, de a fenti címen - előzetes egyeztetés után - személyesen is átvehetők.

Az érdeklődők a könyvek katalógusát megrendelhetik közvetlenül a terjesztőtől (NHBS, 2-3 Wills Road, Totnes, Devon, TQ9 5XN, Nagy-Britannia) vagy megtekinthetik az MME Titkárságon illetve az Interneten: www.nhbs.com.

Az elmúlt hónapokban legkeresettebb kiadványok:

Harris, Shirimai, Christie: The Macmillan Birder's Guide to European and Middle Eastern Birds	£ 17.99
Harris, Tucker & Vinicombe The Macmillan Field Guide to Bird Identification (Macmillan)	£ 14.99
Heinzel, Fitter & Parslow: Birds of Britain and Europe with North Africa and the Middle East (HarperCollins)	£ 9.99
Jonsson: Birds of Europe with North Africa and the Middle East / paperback/	£ 15.99
Roche: Bird Songs and Calls of Britain and Europe / Complete 4 CD Set/	£ 49.95

Figyelem! A könyvek pontos árát Ft-ban, a bankköltségek és az árfolyamváltozások miatt, csak a számlák rendezése után tudjuk megadni, mivel ezt önköltséges szolgáltatásként végzük és ezért az nem tartalmaz az árfolyamváltozásokat elviselő árrést.

MME

Az MME 19. számú Soproni Helyi Csoportja

A Magyar Madártani Egyesület megalakulásával egyidőben a soproni egyetemen is kezdett szerveződni egy ornitológus társaság, majd ezen madarász körből 1975. február 5-én létrejött az MME Soproni Csoportja. A helyi csoport ekkor 47 tagot számlált, elnöknek Varga Ferenc adjunktust, titkárnak Kárpáti Lászlót választották.

A Soproni Csoport jellegzetessége, - és egyben fő problémája - hogy tagsága állandóan változik. Az Erdészeti Technikumban és az Egyetemen tanuló diákok többsége 4-5 éven át vesz részt a helyi madártani munkákban, majd miután végeznek tanulmányaikkal, újak jönnek helyükbe.

Az utóbbi években szerencsére kezd kialakulni egy 15-20 főből álló állandó társaság, mely a HC-k aktív magját képezi. A HC-k taglétszáma jelenleg mintegy 50-55 fő.

További probléma, hogy nincs egy olyan hely, melyet a Helyi Csoport székhelyének tekinthetnénk. Kezdetben az egyetem Erdővédelemtani Tanszéke adott otthont a Sopron-környéki madártani munkáknak, majd a Fertő-tavi Nemzeti Park megalakulásával a Nemzeti Park központja vette át ezt a szerepet.

A fent vázolt problémákból adódik, hogy bár tekintélyes könyv- és folyóirattárral rendelkezünk, ezeket a tagság nem tudja igazán hatékonyan használni, mivel kénytelenek vagyunk az anyagokat hely híján szétszórta tárolni.

A Soproni Csoport 1992. óta megújult vezetőséggel folytatja a madártani munkát: elnök: Pellingner Attila, alelnök és gazdasági vezető: Dr. Hadarics Tibor, titkár: Mogyorósi Sándor, szervező titkár: Molnár Balázs.

Helyi Csoportunk számos helyi és központi szervezésű programban vesz részt.

Levélcímünk: MME 19. sz. Soproni Helyi Csoport 9400 Sopron, Hátulsó u. 7. E-mail: jsoproni@ccsmtp.tii.mtav.hu Bankszámla: 11737083-20034962.

Programjaink:

RTM programban való részvétel (koordinátor: Mogyorósi Sándor)

Dán rendszerű pontszámolásban való részvétel (koordinátor: Mogyorósi Sándor)

Részvétel az MME Nomenclator Bizottságának munkájában (titkár: Dr. Hadarics Tibor)

Fertői vadlúd szinkron (programvezető: Pellingner Attila)

Tavaszi ragadozómadár-szinkron a Soproni-hegységben (programvezető: Soproni János)

Tavaszi és őszi béka- és hullómentési akció (programfelelős: Mogyorósi Sándor (a program jelenleg a Fertő-Hanság Nemzeti Park szervezésében folyik, a HC-k besegít))

A *Szélkiáltó* című regionális madártani periodika szerkesztése (főszerkesztő: Pellingner Attila)

Limikola-gyűrűző tábor - Fertőújlak (Mekszikópuszta) (szervező: Pellingner Attila)

A *Túzok* című madártani tájékoztató szerkesztésében való részvétel (szerkesztő: Dr. Hadarics Tibor)

A HC-k faunisztikai adatbankjának fejlesztése, karbantartása (témafelelős: Soproni János)

Külföldi kapcsolatok ápolása (Verein Jordsand - Németország)

Ősztől tavaszig havi rendszerességgel összejöveteleket tartunk.

Az MME 3. számú Hajdú-Bihar megyei Helyi Csoportja

Helyi csoportunk 1974 óta folyamatosan működik. Céljaink megegyeznek az MME törekvéseivel, feladatunknak tekintjük a természeti értékek megóvását, természeti nevelést, szemléletformálást.

Szakcsoportjaink - botanikai, kétéltű- és hüllővédelmi, denevérvédelmi, madárgyűrűző, faunisztikai - rendszeresen tartják foglalkozásait, és szerveznek különböző védelmi akciókat.

A debreceni Oktatóközpontunk heti rendszerességgel tartja madarász-suli foglalkozásait, havonta szervez kirándulásokat. A megye profi madarászainak, természetvédőinek és az érdeklődőknek szervezett diáképes előadásokon tagjaink az Egyesület munkájának bemutatásával népszerűsítették a természetvédő szemléletet. Ennek eredményeként taglétszámunk nő, és növekvő igényt tapasztalunk a gyakorlati munkába való bekapcsolódásra is.

A jeles napokhoz kapcsolódó programjaink, a megyei szinten szervezett vetélkedők hatására egyre több vidéki iskola jelezte érdeklődését és igényét a folyamatos kapcsolattartásra.

Csoportunkban 1997-től új vezetőség működik. A januári 90-ről mára 130 körülre emelkedett a tagok száma. Helyi Csoportunk szerencsés helyzetben van, mert munkánkat kiváló szakemberek segítik: egyetemi oktatók, biológusok, muzeológusok, gyakorló pedagógusok, a Hortobágyi Nemzeti Park munkatársai. Elnökünk Dr. Varga Zoltán, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Állattani Tanszékének tanszékvezető professzora. A terepi munkát többéves gyakorlattal rendelkező, tapasztalt tagok végzik. Április óta egy fő polgári szolgálatos tagtársunk áll alkalmazásunkban.

Futó programjaink közül a legfontosabbak: a tűzokprogramban való aktív részvétel, gyakorlati kékvércse-, gyöngybagoly-, szalakótavédelem, madarász-suli, szakcsoportjaink programjai, a vízimadár-felmérésekben való aktív részvétel.

Eddigi legfontosabb támogatóink és szakmai partnereink a Hortobágyi Nemzeti Park, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Állattani Tanszéke, Déri Múzeum, Kölcsey Ferenc Művelődési Központ, Debreceni Állatkert, Debrecen város önkormányzata, KFR Tanítóképző Főiskola, KLTE Botanikus kert, Debreceni Agrártudományi Egyetem, Központi Környezetvédelmi Alap.

Madarász Suli/Ovi

1997. szeptember 20-21-én került megrendezésre Visegrádon a Madarász Suli/Ovi módszertani továbbképzés. Szívesen vettük egyesületünk (Vas megyei Helyi Csoportja) felkérését a részvételre, hiszen a már működő Madarász Sulihoz, illetve az ezután beinduló Madarász Ovihoz rengeteg ötletet, biztatást, módszertani útmutatást kaptunk.

Már érkezésünkkor lenyűgözött bennünket a varázslatos tájba illő impozáns épület, a Dunakanyar Erdei Iskola, ahol ellátást és szállást kaptunk. Szentendrey Géza igazgató a maga kedves természetességével mutatta be az intézményt és a benne folyó munkát, a gyermekközpontú oktatást, kiemelve a környezeti nevelést. A beszélgetés közben azon tűnődtünk, hogy álmom ez, vagy valóság? Létezik ilyen mentalitás az iskolákban Magyarországon? Itt igen!

A kellemes program vetítéssel folytatódott. Hallgattuk Zsoldos Árpád nagyszerű módszertani útmutatóját, a program metodikáját. Ő vérbeli pedagógus, óvóbácsi és tanárbacsi egyszemélyben. Megvilágított néhány problémát, amivel munkánk során találkozhatunk.

Ezután Madas Katalin előadására került sor. Beszámolt a tényleges gondokról, hogy eddig nem állhattak rendelkezésünkre megfelelő segédanyagok. Most lehetőségünk nyílik arra, hogy válogathassunk a munkánkhoz elengedhetetlenül szükséges kiadványok széles skálájából.

Az est elérkezésével fő szervezőnk – Fidusz – csillagvizsgálatot tartott az érdeklődőknek, persze éltünk a lehetőséggel és érdekes bolygókát, csillagképeket figyelhettünk meg.

Vasárnap „terepgyakorlaton” vettünk részt, melyen Zsoldos Árpád tartott madárgyűrűző foglalkozást a gyerekeknek. Gyakorlatban láthattuk mindazt, amiről az előző napi előadás szólt. Végignéztük milyen kedvesen bánik a gyerekekkel, akik szünni nem akaró kérdés-özönnel halmozták el Árpit, aki lefordítva „gyereknyelvre” adta elő a madarászás fortélyait és első sorban jelentőségét.

Igen nagy szükségét éreztük egy ilyen jellegű továbbképzésnek. Jó ötlet volt az egyesület részéről e hétvége megrendezése. Bízunk benne, hogy ez az előadássorozat nem fog megszakadni. Rengeteg ötlettel, lelkesedéssel, reménnyel jöttünk haza. Olyan szakembereket tudhatunk magunk mögött akikhez bátran fordulhatunk bármilyen szakirányú kérdéssel problémával. Ezúton is köszönjük nekik, és biztatjuk társainkat, hogy hasonló munkájukhoz szükséges információkért bizalommal forduljanak hozzájuk, tagkoordinátorunkon Fidrich Róberten keresztül. Tudatosodott bennünk, hogy ezt a jó ügyet terjeszteni kell, és mindenképpen szükséges felvállalnunk.

Lőrincz Csilla és
Pálmai Anéla

Tájékoztató

A KKA-tól nyert támogatás lehetővé teszi, hogy a *Madártávlat* 3 számát a Környezeti Nevelési Hálózat közreműködésével megküldjük annak a 4000 iskolának, akik az *MME Faliújságot* is megkapják.

Legyen Ön is a tagtársunk!

Lépjön be az MME-be!

Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát, valamint megismerve az MME célkitűzéseit, részt kívánok venni a szervezett természetvédelmi munkában. Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába.

Név: .....

Lakcím: .....

Születési dátum: .....

Tagdíj:

☐	Tanuló, diák, nyugdíjas	500 Ft/év
☐	Adózóknak	800 Ft/év
☐	Családi tagság	1 000 Ft/év
☐	Pártoló tag (minimum összege)	1 600 Ft/év

Családi tagok:

Név: ..... Szül. dátum: .....

.....

.....

.....

A választott tagdíjat betétszámlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom

A tagdíj befizetéséhez csekket kérek
(A megfelelő helyre kérjük, tegyen egy „X”-et.)

Dátum: ..... Aláírás: .....

Címünk: Budapest, Költő u. 21.

Nemzetközi Madármegfigyelő Nap

Közel két hónapos igen intenzív előkészület előzte meg az október 4-5-én lezajlott Nemzetközi Madármegfigyelő Napok hazai eseményeit.

Az előkészületek során felkértük a Helyi Csoportjainkat, hogy legalább 1 helyszínen rendezzenek megfigyelést és ezt népszerűsítsék a médiákban. A csoportok programjainak népszerűsítése érdekében központilag elkészítettünk 1000 db plakátot, melyre a helyi szervezőknek csak az időpontot és a helyszínt kellett beírni. Az előző évek tapasztalatai alapján felmértük, hogy kb. mennyi résztvevő-

Tagtársaink az alábbi szolgáltatásokban és kedvezményekben részesülnek:

- ☺ Kéthavonta kézhez kapják a Madártávlat című folyóiratot.
- ☺ Részt vehetnek az egyesület rendezvényein.
- ☺ Táborainkban, madárvártáinkban megismerkedhetnek a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- ☺ Információkat kap a madár- és természetvédelem aktuális kérdéseiről, eseményeiről.
- ☺ Kedvezményesen hozzájuthat az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz, hozzájuthat a magyar és idegen nyelvű madártani szakirodalomhoz.
- ☺ Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetőség nyílik, hogy kapcsolatokat teremtsen hasonló gondolkodású emberekkel.
- ☺ Kedvezményesen vásárolhat madáreleséget, etetőt, odút.
- ☺ Lehetőséget kap arra, hogy megismerkedjen a madármegfigyelés, a madárvédelem gyakorlati kérdéseivel, és hogy ezzel ismereteit a madarakról kibővíthesse, elmélyíthesse.
- ☺ Kedvezményesen látogathatják az MME-érdekeltségű területeket.
- ☺ Az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehet egy madarász levelezőlistán.

re számítanak a szervezők. Ennek alapján juttattuk el hozzájuk a megfigyelőnapra készített könyvjelzőt, amit minden résztvevő megkapott. Közel 50 újsághoz eljuttattuk hír formájában a megfigyelőnap leírását. Legnagyobb érdeklődés a rádió műsorvezetőtől jött. A rendezvény ismertetése elhangzott a *Napközben*, *Oxigén*, *Zöld jelzés* című rádióműsorokban, illetve a TV1 *HOL-Mi* című programjainak keretében. Faliújságunkon keresztül közel 4000 iskolába jutott el a hír. Feltehetően több helyi média is beszámolt róla, de ezekről nincs konkrét információnk.

Nagy örömünkre a lelkiismeretes szervezés meghozta eredményét. A tavalyi eredményeket alapul véve elmondhatjuk, hogy igen jelentős előrelépés történt minden tekintetben. Az idei évben 212 helyszínen 2445 megfigyelő 465 728 madarat látott (ugyanazek a számok 96-ban: 85, 686, 171 000). A legnagyobb példányszámban látott madarak: a daru, a seregély és a tőkés réce voltak. Mintegy 153 faj egyedeit sikerült megfigyelni.

Eredményeinkkel az előző évekhez képest jelentősen előre léptünk az európai listán. A helyszínek és a látott madarak tekintetében 2. helyen végeztünk kontinensünkön. Helyszínek számában Anglia (638), madarak létszámában pedig Hollandia (500 000) előzött meg minket. A résztvevők számában a 7. helyre kerültünk. Első Anglia 83 000 fővel, második Spanyolország 40 000 résztvevővel. Ha a kilátogatók számát a taglétszámunkhoz viszonyítjuk (kb. 3500 fő) akkor valószínűleg az elsők vagyunk. Mindenesetre a jövőben lehetőleg még nagyobb számban kellene bekapcsolódnai az eseményekbe.

Jelentős eredménye minden ilyen megmozdulásnak az is, hogy sok olyan ember találkozik egyesületünkkel, akinek eddig nem volt alkalma kapcsolatba kerülnie velünk. Közülük jó néhányan ilyenkor lépnek be tagjaink sorába. Így volt ez most is. Akik pedig megmaradnak továbbra az egyesületen kívüli, egyre csökkenő nem tagok táborában, talán ők is kellemes emlékekkel távoztak a megfigyelő napról.

Végezetül szeretném megköszönni minden résztvevőnek, hogy részese volt a Madármegfigyelő Nap programjainak és segített ezzel is a madár- és természetvédelem ügyét népszerűsíteni. Mindezek mellett esetleg még egy jót madarászott is és új fajokat ismert meg, vagy új barátokat szerzett. Ne felejtse el senki, jövőre ismét lesz Nemzetközi Madármegfigyelő Nap!

E nap fővédnökéül köztársasági elnökünket kértük fel, aki el is vállalta ezt a szerepet. Sajnos a rendezvényen nem tudott jelen lenni, de mint elnökünknek írta gondolatban velünk volt.

Dénes Péter

Kedves Barátom!
Szívből sajnálom, hogy nem tölthetek Önökkel egy kellemes délutánt a Nemzetközi Madármegfigyelő Napon, ahogy terveztem s ahogy szerettem volna. Közbejött teendőim nem eresztenek, nem vagyok a magam ura.

Szeretném azonban, ha tudnák: szívesen végigjártam volna a megfigyelőállomások helyszíneit, hiszen egy értő kalauz segítségével nyilván sok, laikus számára megközelíthetetlen titokra nyílt volna rá a szemem. Laikus, de olyan, aki szereti a természetet, aki benne él a természetben, aki telente nem feledkezik meg az ablakába települő madarokról.

Kérem tehát, vegyék úgy, hogy gondolatban Önökkel vagyok, s köszöntse a nevemben mindazokat, akik magukénak érzik a természetet, benne a madarakat.

Meleg barátsággal:

Göncz Árpád

Köszönjük

1976-ban, az akkor még kevéssel több, mint két éves egyesületünk egyetlen helyiségből álló irodájába bekopogott egy közepkorú hölgy. Bemutatkozott és elmondta, hogy azért jött, mert az egyesületnek akarja adományozni a Kiskunságban, Fülöpháza közelében lévő tanyáját.

Meglepődtünk. Meglepődtünk, mert ekkor még alig ismertek bennünket. Az 1974 januárjában 200 taggal megalakult egyesület, még szakmai berkekben sem volt túl ismert és most beállít hozzánk egy ismeretlen asszony, akinek ráadásul semmiféle kapcsolata nincs a madarászattal, és kijelenti, hogy nekünk akarja adományozni a tanyáját. Meglepődtünk és meghatódtunk. Természetesen köszönettel elfogadtuk, annak ellenére, hogy tudtuk, egy ingatlan fenntartása komoly pénzbe kerül, s bizony abban az időben a pénznek meglehetősen szűkében voltunk.

A tanya azóta is a birtokunkban van, ott rendszeresen fogadtunk és fogadunk még ma is – bár már kisebb számban – gyerekeket, akiket megpróbálunk beoltani a természet szeretetére, akiknek megpróbáljuk megmutatni, hogy nem csak a városi környezetben létezik a maga zajával, bűzével és tülekedésével, hanem még létezik a természetbe beékelődött tanyavilág, ahol az emberek még ma is együtt élnek a háziállatokkal, a madarakkal, a természettel.

- Hogyan kezdődött, mi készítette arra, hogy az MME-nek ajánldozza a tanyát, ahol született, ahol nevelkedett? – kérdem Horváth Irént.

- Tényleg minden idekötött, bár felnőtt lányként elkerültem innen, de itt éltek testvéreim, szüleim. Ez a tanya az én ismereteim szerint, amit a szüleimtől halottam, az 1800-as évek végén lett a családé. A nagyapám jött ide, amikor megnősült, ez valamikor 1880 körül lehetett. Apám már itt született, s a testvérei is, négy leánytestvére volt. A család tehát itt gazdálkodott, aztán amikor jöttek a háború utáni zavaros idők, tőlünk is elvették a környező földeket, s maradt meg ez a tanya 1 hold földdel. Ekkor én már bent éltem Pesten, csak szüleim laktak itt egészen 1971-ig apám haláláig. Édesanyám még nyaranta ezután is itt lakott, a telet Örkényben töltötte a nővéremnél. Aztán leköltöztem Kunszentmiklóásra, odavittem anyukát, - ez 76-ban volt - s tulajdonképpen a házat ettől az időtől nem lakta senki.

- Hogyan jutott Irénkének eszébe, hogy az egyesületnek adományozza, hiszen elég jó pénzt kaphatott volna érte, ha eladja.

- Szerettem volna jótékonyági célra felajánlani. Bementem az akkor nemrég alakult Kiskunsági Nemzeti Parkba és először nekik ajánlottam fel, de nem kellett, s az akkori igazgató Dr. Tóth Károly küldött Önökhöz. Így kerültem a Keleti Károly utcai irodájukba s beszéltem Haraszthy Lacival.

- Én tudom, hogy volt idő mikor kicsit megneheztelt ránk, mert sajnos erőfeszítéseink ellenére sem tudunk a tanyára annyit költeni, amennyit szükséges lett volna.

- Igen, valóban így volt. Azt gondoltam, hogy Önök jobban ki tudják majd használni, pl. külföldi madarászokat szállásolnak el benne, s az ebből származó pénzek lehetővé teszik az épületek állagmegóvását. Aztán beláttam, hogy ez nem volt abban az időben ilyen egyszerű. S amikor később a 80-as évek második felében rendbehozták az épületet és láttam, hogy az itt táborozó gyerekek, mennyire élvezik az ittlétet, és mennyivel gazdagabban mennek innen el, elmúlt a neheztelemem. Annak is örültem, hogy hozzávásároltak még egy darab földet, s így a szántók messzebb szorultak a háztól.

- Igen, bár nem volt könnyű és olcsó sem megszerezni azt a darab gyepet. Mindenesetre továbbra is szeretnénk itt gyerekeket

fogadni a Madarász Suli keretén belül, ennek egyelőre a legfőbb akadálya a szomszédunk, akinek az idezsúfolt több mint száz birkája miatt, higiéniés szempontból nehezzé vált a táboroztatás. Talán sikerül majd ezt a problémát is megoldanunk, minden esetre további pénzeket szeretnénk a tanyára fordítani. péta

Kitekintés az időbe az elmaradt „T”-betű kapcsán

Már évek óta, szinte minden nyaramat Taizében, Burgundiában töltöm családommal. Tipikus nyugati táj, minden zuga történelem. Így csak Erdélyben érzem magamat. Burgundia nemcsak a bencésekről és a ciszterekről, meg a borvidékről híres, hanem a kőkorszaki emberrel kapcsolatos leletekről és rendkívül gazdag júrafanájáról is.

Egy alkalommal az egyik legnevezetesebb hegyre másztam föl. Nemcsak ammoniteszeiről híres, hanem arról is, hogy a hegy körül és annak tövében a régészek igen izgalmas kőkorszakbeli leletsorozatot találtak. Ezek alapján a kutatók rekonstruálhatták, hogyan és mire vadászott akkor az ember. A legfiatalabb lelet alig 7 ezer éves.

Milyen volt akkor a táj? A folyó mentén ligeterdők, és a hegyek alatt erdőmozaikos puszták húzódtak, ahol évről évre északról délre, majd délről északra vonult, hatalmas csapatokba verődve a vad. Gyapjas orrszarvú, rénszarvas, őstulok és különféle, ma már letűnt párosujjú őspatások és vadlovak. A barlangok környékén kardfogú tigrisek. És a lepkék: a napsütötte sziklákon, amelyek alig magasabbak 4-500 méternél, jegeslepkék, szerezsenlepkék és Apolló-lepkék vitorláztak, talán soha meg nem ismert fajok. A tetőkön tundranövényzet, mormoták és havasi billegetők. Alig párezer év távlatára és mekkora változás!

Most az oldalakon szőlő, a sziklákon melegkedvelő, szubmediterrán bokorerdők, az Apolló-lepkék, a szerezsenlepkék és a jegeslepkék az Alpok eldugott gleccservölgyeiben találtak menedéket. És a barlangokból az ember kiköltözött a saját maga építette házakba, kastélyokba. A mezők között szarvas és őz jár, tigrisnek, medvének nyoma nincs, de a gyorsforgalmi úton autók ezrei száguldanak és ott a legijesztőbb, legújabb jövevény, a nagysebességű vasút, a TGV, aminek pályája belemaródott a tájba.

Ki állítja a természetvédelem fényébe a gyapjas orrszarvút, az őstulokot vagy a kardfogú tigrist? Elmúltak, ahogy elmúltak a gőzmozdonyok és a vitorláshajók. Tudom, kemény beszéd ez, de meg kell gondolni, alaposan.

Eltűnik a teremtet világ. Fölszántják, beépítik, kitermelik. Pénz-zé válik. Ez lenne a történelem menete? A természetvédők nem ezt mondják. Szerintük a jövő nemcsak az emberé, hanem a többi élőlényé is, akiket védeni kell - az embertől. De van valami értelme a természetvédelemnek, ha azoknak a természetes közösségeknek, akiket védenénk, nem biztosítjuk a helyét a jövőben, és ezzel halálra ítéljük?

A védelem szó magában számomra nem fejez ki semmit. Egy apa a gyermekét nem elsősorban védi, hanem tanítja és felkészíti a jövőre. Egy kertész nemcsak védi a palántáit, hanem jövőt tervez velük. Mi a Magyar Köztársaság terve a legtöbb védett területtel? Jobb esetben kerítést von köréjük, és az enyészetre hagyja. Talán az idő mindent megold? Természetesen. Vagy kipusztul a védendő alany, vagy egyszerűen beépül a terület, mert nem lehet ellenállni a nyomásnak. A pénz nyomásának! És ez többféleképpen is értendő.

Mi legyen az MME programja, mit tartalmazzon? Ne „csak” védelmet. Vegyen pártfogásába egy-két olyan területet, amiért valóban felelősséget vállalhat és tud is vállalni. Nem csak papíron, hanem cselekedettel is. Képes a környező lakosság tudatába bevinni, hogy a terület és az ott élő természetes közösség az övé, az ő kincse, az ő jövőjének a záloga is. Hogy megtanulja szeretni, hogy ápolgassa, hogy figyeljen rá és hogy döntéseit úgy hozza meg, hogy a jövőben szerepet adjon annak, akit rábízta.

Talán az az elmaradt „T” betű más is jelenthet: Tanulók vagyunk. Tanulók abban, hogy a ránk bízottakra, hogyan is vigyázzunk. **Bálint Zsolt**

Hírek Ecuadorból

Ecuadorban egy eddig ismeretlen területről kiderült, hogy nyolc globálisan veszélyeztetett madárfajnak, köztük egy légykapó, és egy arafajnak ad otthont.

A Hacienda Gonzales nevű, 2000 ha-os terület magánkézben van, ezelőtt nem végeztek rajta biológiai felmérést. Nagy részén erőteljes legeltetés, fakitermelés és vadászat folyt.

A helyi természetvédők szerint az ilyen fontos területeket mihamarabb meg kell venni, és védelem alá kell helyezni.

Ez a felfedezés csak egy része a Project Ortalis '96 nevű program ornitológiai eredményeinek. Ezen felmérés keretében a Bosque Protector Corno Blanco nemzeti parkban 7, a Reserva Ecológica Manglares-Churute nevű területen pedig 26, ott eddig meg nem figyelt madárfajt írtak le.

Börtönbüntetés Eleonórasólyom csempészésért

Egy angol férfit nyolc hónapi börtönrre ítélték, mert Eleonórasólymokat vitt be Angliába. Az illetőt három vádpontban találták bűnösnek a törvény félrevezetésében, és négyben veszélyeztetett madárfajokkal való kereskedésben. 1995 októberében a rendőrség az RSPB segítségével hat fiatal Eleonórasólymot foglalt le a férfi otthonában, aki azzal védekezett, hogy a madarak már fogságban keltek, és Franciaországból hozták be őket. Ezen állítását dokumentumokkal is alá tudta támasztani. További hat madarat sikerült felkutatni, amelyek már más solymások tulajdonában voltak. A rendőrség repülőjegyeket, mászófelszerelést és a tojások szállítására használt táskákat is talált, amelyek alapján valószínűsíthető, hogy a madarakat illegális úton Mallorkáról hozták be 1994-ben és 1995-ben.

Az Eleonórasólyom világállománya 4500 pár körül mozog. Költőterülete a Földközi-tenger térségére szűkül, a telet pedig Madagaszkáron és a Mascerene szigeteken tölti.

A Francia- és Spanyolországban folytatott nyomozás, valamint

több szakértő tanúságtétele meggyőzte a bíróságot. Ez az eset jól mutatja, hogy milyen nehéz felügyelni az Európai Unión belül az ilyen jellegű feketekereskedelmet, és milyen hosszú procedúra a bíróságon megnyerni egy ilyen pert. Az RSPB reméli, hogy a hat madár sikeresen visszakérül Mallorkára.

Az RSPB nemrégiben egy holland férfi bűnösségének bizonyításában is részt vett. Az illetőt két évre, és 8500 Font pénzbüntetésre ítélték, mert nyolc esetben bizonyult bűnösnek veszélyeztetett fajokkal való kereskedésben. A CITES-egyezményben (a veszélyeztetett fajokkal való nemzetközi kereskedelmet szabályozó megállapodás) szereplő fajok százait foglalták le walesi otthonában. Ezek között volt egy majomevő sas koponyája is. E faj világállománya 200 egyed alatt van.

Hallotta már, hogy...

➤ idén áprilisban Németországban tartották a VII. nemzetközi szimpóziumot a különösen veszélyeztetett papagájfajok védelméről és tenyésztéséről? A World Parrot Trust-nak ez idő szerint 52 országból 2500 tagja van.

➤ a Magyar Könyvklub gondozásában megjelent a következő két kötet, a *Kétéltűek és hüllők* illetve az *Édesvízi halak*? Te-repen is járó tagtársainknak mindkettőt melegen ajánlom.

➤ a hatvanas évek óta először ismét meglepedett egy vándorsólyom pár Magyarországon?

➤ a nürnbergi állatkertben is sikerült a szakállas saskeselyű tenyésztése? Az egyik fiókat már egynapos korában a Bécs közelében lévő Haringsee állomásra szállították, ahol az európai saskeselyű visszatelepítési központ működik. Tíz napos korában egy hatalmas volierben élő pár fészkebe helyezték, ahol mostohái azóta is gondozzák. A tervek szerint tavasszal engedik szabadon a Magas Tauern megfelelő területén. A Dr. Fry (Bécs) által vezetett visszatelepítési program 1986 óta működik, keretében eddig 60 szakállas saskeselyűt engedtek szabadon az Alpokban. Ezek a madarak csak 7-10 éves korukban állnak párba és ezt követően néhány év múlva kezdenek szerencsés körülmények között költeni.

➤ a világhírű Loro Parkból 20 arát (*Ara maracana*) szállítottak Braziliába, ahol egy visszatelepítési program keretében Bahia állam területén bocsátják szabadon őket?

➤ Németországban végzett vizsgálatok szerint a nagy fakopáncs állománya jelentősen emelkedett az utóbbi években? Ennek oka a szakemberek szerint az utóbbi évek enyhe klímája, de főként, hogy az erdészetek természetvédelmi szemlélettel végzik munkájukat, meghagyják az öreg, odvas fákat és növelik az erdőben a száradó vagy már kiszáradt fák árnyát, ezzel segítve a harkályok meglepedését.

➤ egy küszvágó csér (gyűrűs madár) finnországi fészkelőhelyéről Ausztrália délkeleti partjain repült? A rekordnak számító távolság kerekén 26 000 km!

➤ Dél-Afrikában több mint 900 madárfaj fordul elő? Így nem csoda, ha évről évre nő az odalátogató madármegfigyelők száma. Akit a téma érdekel, a következő címre írhat: Lawson Birdwatching Tours, P.O.Box, 1200 Nelspuit South Africa.

➤ 1988. augusztus 16-22. között rendezik meg Dél-Afrikában (Durban) a 22. Nemzetközi Ornitológiai Kongresszust?

➤ hazánkban egyesületünk, azon belül Péchy Tamás által koordinált kétéltű és hüllő ponttérképezés folyik? Felvilágosításért forduljon az MME Titkársághoz.

➤ a Találkozás a Természettel – Az Év Természetfotója fotópályázat képeiből rendezett kiállítás megtekinthető a Magyar Kultúra Alapítvány székházában (Budapest, I. ker. Szentháromság tér. 6.) naponta 9-17 óra között.

Levél

Itt lakunk kicsit lejjebb a hegyen a Galgóczy úton. Úgy 15-16 napja, hogy - lévén még nyárias az idő, de zajos az utca - nyitott ablaknál bedugott füllel dolgoztam. Egyszer valami árnyék átsuhant a PC monitorán. Kicsit elkésett öreges reflexszel felnéztem az ablakra, de nem láttam semmit. Visszafordulva azt láttam, hogy az ablakkal szemközti könyvfal tetején-középen nagy „fecske” ül. Nézttem, mert szép volt, de aztán próbáltam kézlegyezgetéssel kitessékélni. Nem ment, sőt közel jött a kezemhez, mintegy kíváncsiskodva. Kimentem a konyhába, s feleségtől kértem valami tollsöprűt, mondván hivatal vendéget szeretnék a szabadság újtára téríteni. Nejem jött velem, s azt mondta: „Szarka” (Én azért mondtam fecskét, mert nekem mindenki, aki frakkot hord, a Nobel-díjat osztó svéd király, a Gundel főpincére és boldogult Ferencsik karmester, sőt egykori magam is: cigányprímás - madárváltozatban fecske).

A mi „cigányprímásunkat” nehéz volt távozásra bírni. Ahogy kiment, a feleségem is magamra hagyott agytepődni, de csak másodpercekig, mert a konyhába lépve felkiáltott: „Szent isten!”. Kirohantam, hát a konyhaszekrény tetején, a lisztes-cukros-rizses meg egyéb dobozokon vidám sztepp-táncot kopog, csőrrel is segítve - két szarka...

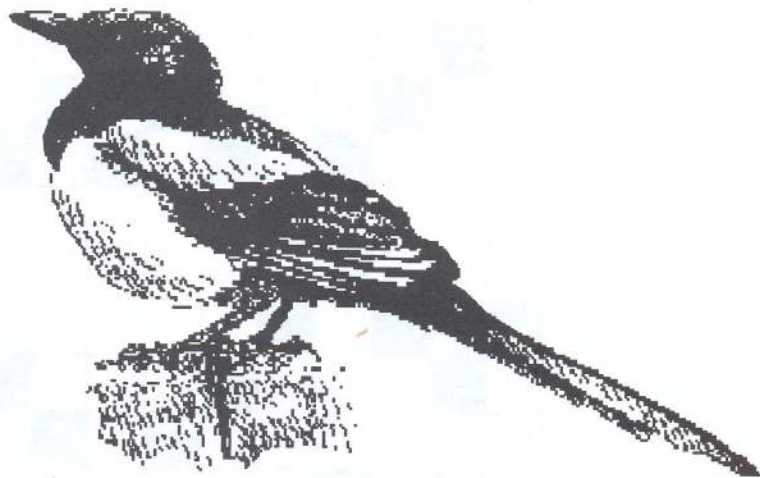
Nem lírilázok tovább: másnap négy szarka és két csóka keringett felsőemeleti lakásunk körül, be-betolakodva. Ma már feleségem ujjai közül veszik el a metéltésztányira darabolt csirkebőrt, almadarabkákat - de nem látjuk, hogy valóban meg is ennék ezeket. Konyhánkkal szemben, az utca másik oldalán is van egy lakás (mondják, rabbi-családé), ahova szintén be-belátogatnak. Feleségem karján, vállán megülnek, de már az alattunk levő buszvégállomáson várakozókéen is.

Huszonkét év alatt volt errefelé sok madár: eleinte rengeteg veréb, majd gerle. Sorra eltűntek. Rigó is egyre ritkábban mutatkozik. Mikor a betonzsungelből ideköltöztünk, már az első télen madáretetőt tákolunk télire, s a feleségem hajnalban külön felkelt, hogy a teraszt reggel ellepő csivitelő hadnak feltöltse azt. Harmadik éve üresen pókhálósodik. Amikor először elmaradtak, valóságos gyászt éreztünk.

Ezeket az új vendégeinket is szívesen etetném - úgy látom, hogy a vizavi-szomszédok is -, ha tudnánk, hogyan és mivel. Az én elég nagy, de egészen más irányú könyvtáramban semmit nem írnak erről az általános lexikonok rövid címszavai. A hozzánk hasonló más tudatlanoktól pedig - 73 éves tapasztalatom ez - jobb óvakodni.

Ezért fordultam Önökhöz, valamint kis eligazításért - azt előre is köszönve, szíves üdvözléssel.

Fodor Lajos

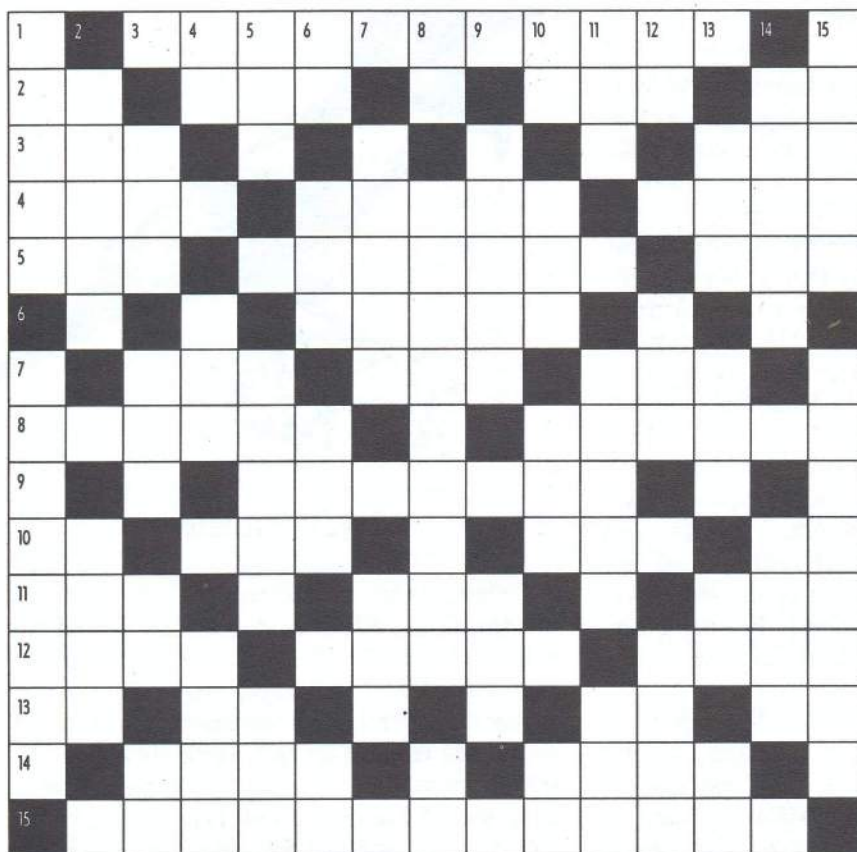
Nyári emlék

Tihany. Augusztus közepe. A déli hőségben minden alétlan pihen. A fák, bokrok levelei bágyadtan lekonyulnak. Hetek óta nincs eső. A nagy piros levelű fák árnyékában kiszolgált műanyagcsónak szolgál madáritatóul. A középső cellák még tartják a levegőt, így a víz a gyűrődésekben különböző magasságban áll meg. Van is látogatója. A víz mélységétől függően kiváló fürdőhely a kis cinkéktől kezdve a mátyásmadárig minden féle madárnak. Jönnek is: kékcinke, bárátcinke, széncinke, vörösbegy, rozsdafarkú, poszáták, tövisszűrő gébics, tengelic, zöldike, különféle rigók (fekete-, fenyő-, sárga-) és még ki tudja hányféle. Ma csend van. Kis szárnyas barátaim is elbújnak ebben a hőségben.

4 óra után megszanom a fűvet, már sárga szégyen a szárazságtól. Bekapcsolom a szórófejes locsolót. A víz vidáman szökken felfelé és oldalt az egymáshoz közel álló vörös levelű vadcserecsnyefákra. A levelek hamarosan vízceppektől fénylenek. És ekkor halk, egyre erősödő madár-csicsergésre leszek figyelmes, mintha megbeszélnek egymás között a történeteket. A levelek között pici fehér madárfejek tűnnek fel. Vidáman isznak a levelekről, majd belebújnak ebbe a kellemes vizes csodába, kis szárnyukat mozgatva fürdenek, forognak, hol fehér fejeket, hol hosszú fekete farkakat lehet látni, ugrálnak egyik fáról a másikra és csivitelnek-csivitelnek a boldogságtól. Hamarosan újabb és újabb csapat érkezik. A vidám karnevál folytatódik, egyik fáról a másikra, ugrások, forgások, kergetőzések és közben szünet nélküli vidám csivitelés.

Öröm nézni! Majd az ázott csöppségek kiülnek egy kis időre a kerítés drótjára tollászkodni. Kis fejüket forgatva néznek rám. Én meg sem mozdulok. Még néhány perc és a sok kis őszapó egy pillanat alatt elrepül, itthagya jókedvük és vidámságuk szép emlékét, ami úgy fel tudja melegíteni az emberi szívet.

Dr. Wielandné Keresztes Edit

Megfejtés

Folyóiratunk IV. évfolyamának 4. számában megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

*A madár, ha
nem dalolhat,
olyan bús lesz azután!
Felborzasztva
minden tollát,
ül a puszta őszi fán,
a szakadt húr
összerándul és
remegve haldokol.*

Nyertesek

A helyes megfejtők közül Síma Béla fényeslitkei és Csörgő Terézia jászberényi lakosok Réthy Zsigmond: *Kőrösök vidéke* c. művét, valamint különböző természetvédelmi kiadványokat nyertek, melyet postán küldünk el.

Gratulálunk!

Mostani rejtvényünkben megfejtéseket soronként adjuk! A rejtvényben a rövid és hosszú magánhangzók között nem teszünk különbséget.

Beküldendők a madarakkal kapcsolatos sorok. Beküldési határidő: 1997. december 15.

VÍZSZINTES: 1. Ez az Észak- és Északkelet-Európában fészkelő fajpárosan vagy kisebb településeken költ, többek között a Skót-felföld kisebb-nagyobb tavainak víznövényekből álló úszó szigetein. **2.** Silbak. – Csuk. – Van ilyen kert is. – Két magánhangzó. **3.** Omladék. – A Felső-Duna jobb oldali mellékfolyója. **4.** Város Oroszországban a Bodrogköz felső végén. – Elvétők. – Tartozik. **5.** SZTK elődje volt. – Eljárás. – Mezőgazdasági eszköz. **6.** A Tisza jobb oldali mellékfolyója. **7.** Kisdédóvíz röviden. – Három különböző mássalhangzó. – Üres rúd. **8.** Techerina Ludmila balett-táncos is itt született. – Jelzőrendszer. – **9.** Ez a közepes réce nagyságú vízimadár nádasaink leggyakoribb fészkelője. **10.** Kettős betű. – Férfinév. – Gyilkolt. – Egyforma betűk. **11.** Nem ezt. – ... Imre koreográfus (1930–). – ... Edgar amerikai költő volt. **12.** Szlovákiai város. – Ilyen partner is van. – Zászló ígéje. **13.** Megeléget. – Vidékieken sír. – Ugyancsak két magán-

hangzó. – Kimondott betű. **14.** Németországi helység. – Betakarít. **15.** Nyugat-, Közép- és Dél-Európában mindenfelé gyakori, csak a Brit-szigeteken már nagyon kevés látható belőle.

FÜGGŐLEGES: 1. Portugáliai sertéshús. – Ez is a sarkvidéken költ, de húsnál többször látták hazánkban, főleg októberben. **2.** Szita. – Tüzelőszer. **3.** E napi. – Időjelző. – Televízió röviden. – Magyarországi és uruguayi autójelzések. **4.** Kerget. – Női név becézve. – Nép. **5.** Hőemelkedés. – Bács-Kiskun megyei helység. – Betűvető. **6.** Kimondott betű. – Merész. – Három különböző mássalhangzó. – Kettős betű. **7.** Az utcára tesz. – Csapadék. **8.** Rokon. – Az Alföldi szikes tavakon és nyílt vizekkel megszakított, ritkás növényzetű tocsogók területén fészkel. – Növény. **9.** Hepehupás út. – Jugoszláviai sziget. **10.** Másik kettős betű. – Kémiai elem. – Üres rúd. – Arzén vegyjele. **11.** Vaspálya. – ... Zsuzsa színművésznő. – Svájci kanton. **13.** Nem oda. – Zúdt. – Palotai Erzsébet monogramja. – Kétté(!). **14.** Utód. – A mondat végén ez van. **15.** Dániában lencse. – Nagyobb tavaink, víztározóink és halastavaink, nagyobb folyó holtágak nádszegélyeiben, nádszigetein fészkel.

hirdetések

Minolta FV63 tip. 20-50X ZOOM teleszkóp tokkal, állvánnyal eladó. Argai Sándor, Komárom, Halastó u. 1. tel.: 34/343-172, mh.: 34/487-000

Eladó új állapotban C. Hillary Fry, Kathie Fry, Alan Harris: *Kingfishers, Bee-eaters and Rollers* (Helm) c. könyv, ára: 9900 Ft. Vasuta Gábor 1126 Budapest, Fodor u. 29/b. tel.: 275-4488.

Megjelent a Természetvédelmi Hivatal Tanulmánykötetei sorozat 4. kötete: Kelemen Judit (szark.): Irányelvek a füves területek természetvédelmi szempontú kezeléséhez. Ára: 500 Ft, megvásárolható a TvH (Költő u. 21.) könyvtárában Búki Józsefnél (tel.: (1)395-2605/259).

Keresem természetvédelmi egyesületek, szervek emblémáját, jelvényét. Pabar Zoltán, 5420 Túrkeve, Simon. U. 3/a.

Helyreigazítás.

Folyóiratunk IV/4. számában a tévcsovek javítását végző Hartay János telefonszámát tévesen írtuk. A helyes szám: 183-5817.

Rajzakadémia Egerben: a természet megóvásáért

Madárcsodák „csodabogarak”-tól

Elek Eszter

A Gyerekek Rajzakadémiája és a hozzá kapcsolódó nyári művésztelep a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium védnökségét élvezi. A kezdeményezés példaértékű abban is, hogy az egész oktatási vertikumot - óvodástól főiskolásig - átfogó egyéni készségfejlesztésre, tehetséggondozásra sőt karriermenedzselésre is vállalkozott. Ugyanakkor a Dohnál Tibor festőművész meghívott egyetemi tanár köré szerveződött, s a nevével jelzett rajzakadémia közcélú, szemléletformáló, a természet megőrzését sajátos - látó és láttató - módon szolgáló vizuális műhely.

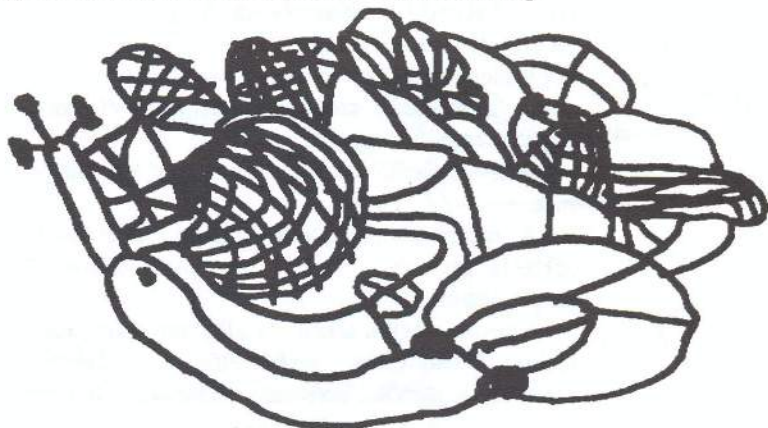
A rajzakadémia és a nyaranta megrendezett alkotótelep egyszerre szolgálja a köznapi, a tudományos és a művészi megismerést, szabadságot és bátorságot adva az egyéniség kiteljesedésének, az egyéni látásnak és láttatásnak. Nem törekszenek felszínes látványosságra, annál inkább a tudatos megismerésre, a belülről széles ismeretekből fakadó alkotás esztétikai értékére, hitelére.

Vizsgálódásuk tárgyai - legyenek akár hernyók vagy lepkék, halak, vagy hüllők, vadállatok vagy domesztikáltak - mindig az átélhető és átél, egyéniesült egyedi, de az egyszerűnél komplexebb módon, a létezés általánosabb formációiként kerülnek papírra, farostra, válnak képpé, szoborrá akár. Különös szeretettel figyeli néhány fiatal alkotó a madarak életét, világát. Sokszor az egész „madárságot” - a mindenséget - kívánják képpé formálni. Ezek a nem papagáj, nem pulyka, nem páva, nem csibe, nem tukán képköltemények állnak, futnak, repülnek, csivitelnek, civódnak, csácsognak, boldogítók, ahogy a természet parányai és egésze egyaránt azok. Aki boldogítónak látja és láttatja mindezt, az képes annak felismerésére, és felismertetésére, hogy a természet az ember egyedül lehetséges léttére. Megérti azt, hogy az ember maga is a természet része, hogy e nagy rendszer folyvást változik, de kardinálisan meg nem változhat, mert önmagát veszélyeztetné! Nézem az egri rajzakadémiások erdőt, mezőt, tiszta eget, életet, csivitelést sugalló színes madáralakzatait és nem a veszélyt, de a megmaradást a folyvást változó állandóságot élem meg közegükben. Jó nézni ezeket a rajzokat: alkotó- és természet együtt köszön általuk. A legkevesebb amit tehetünk, köszönjünk vissza rájuk.

Ez alkalommal az öt éves Csombó Bence, a hat éves Kövi Marianna, a kilenc éves Kövi Zsófia, és a 11 esztendő Korózs Zsuzsa munkáit

mutatjuk be (képek a hátsó borítón). Utóbbi alkotásaiért a KTM fődíját és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület díját is elnyerte.

„A tojás csibecsodája: hogy nem lehet a csibét visszaköltetni a tojásba.” A fenti idézet került az akadémia legfiatalabbjának, Csombó Bencének két alkotása fölé. Ha valaki „tisza” tekintettel szemléli a rajzokat megérti az idézetválasztást. Nem irkafirka, nem is csak gyermeki rajzocská, hanem egy belülről fakadó igaz érzés megjelenítése. Az öt éveshez legközelebb álló téma: hogyan kerültem a világra, papírra vetítése. Az ap-

rót és nagyot együtt szemlélő látásmód egységgé formálja a természet részeit, sok csodáját. Lehet az házikó a réten, csiga a bokrok alatt, húsvéti tojás a tyúkanyó mellett, mindenki látja azt, amit szeretne, amiben leginkább felfedezni véli a csodát. Ha valaki képes arra, hogy újat lásson meg ezekben a művekben, az a természet figyelésekor és védelmezésekor is mindig a megújulásra fog törekedni. Az anyai szeretet árad Korózs Zsuzsa színes „papagájbrázolásáról”. A csemetéjét szájából etető tojásrakó emberin fogja szárnyával és lábával kölykét, mintha csak „lovacska” gyermekét. Az alkotó emlékképekkel leheli be rajzait, s így közelebb hozza a megformázott alakokat az emberekhez.

A Kövi lányok a madárságot hangsúlyozzák képeiken. Elnagyolva szárnyat, csőrt és lábat mutatják alakjaik jellemző vonásait, s a részleteken túllépve művészien formázzák mozdulataikat, formáikat. A színhasználat mégis életteli, természetközeli teszi a táncos kecsességű madarakat.

A gyermekek rajzakadémiája és a következő szimpózium iránt érdeklődni lehet: Eger, 3300 Gárdonyi kert 2. Tel: 36/317-994.

Grafika: Csombó Bence
5 éves

Madarász Suli I.

Mik azok a madarak?

Egy kis madár anatómia.

Zsoldos Árpád

Hogy mik azok a madarak? A kérdés első hangzásra talán naivnak és feleslegesnek tűnik - mert hiszen ki ne ismerne fel egy madarat?! - de ha most azt mondanám Neked kedves ifjú madarászjelölt, hogy jellemezd nekem a madarakat, - hát bizony lehet, hogy a választ hosszú és körülményes fejkavarással kezdenéd!... Pedig ha valaki behatóban szeretne foglalkozni egy-egy élőlénycsoporttal; akkor az ismertetést célszerű annak alaktanával (morfológiájával) kezdeni. Bár én is azt valom, hogy sokkal érdekesebb és izgalmasabb megfigyelni egy sólyom vadászatát; mint megtanulni a testrészeinek nevét, de higgyétek el, ez utóbbi ismeret megszerzése is szükséges ahhoz, hogy megértsük - és ezáltal sokkal inkább élvezzük - a madarak szemünk előtt zajló életének egyes megnyilvánulásait.

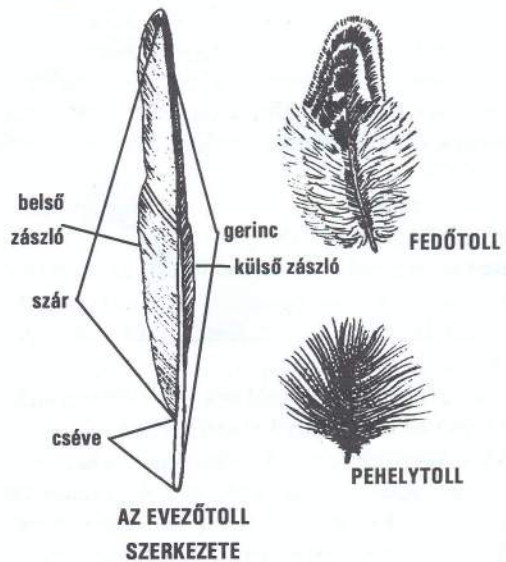
Ezért tehát következzen most egy kis anatómia.

A madarak melegvérű, (állandó testhőmérsékletű) gerinces, kemény mészhéjú tojásokkal szaporodó állatok.

Négy végtagjuk közül, az első pár szárnyakká alakult. Testalkatuk, szervezetük a repüléshez idomult: a zömök, kerekded törzshöz, - a jobb

egyensúly érdekében - vékony, könnyű felépítésű végtagok kapcsolódnak.

A test legnagyobb részét tollak fedik. A vastag rétegezett tollazat egyrészt kiváló hőszigetelő és a madár külalakját jelentősen befolyásolja, meghatározza (hasonlíts össze egy megkopasztott csirkét egy élővel!) - másrészt pedig az egyes speciálisan módosult tollak a repülés szolgálatában állnak.

A toll fajtái

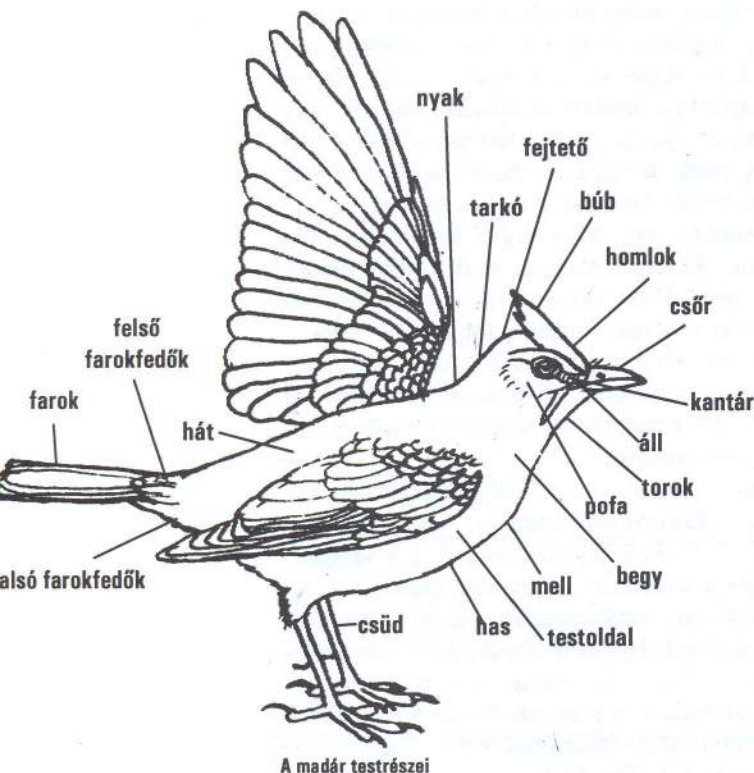
A toll anyaga szaru, - mint az emlősök szőre - de a szerkezete egészen más. A toll részei a következők: a toll szára két részből áll: az alsó üreges rész a cséve, a felső, vékonyabb, belül tömör rész a toll gerince. A zászló sűrű párhuzamos ágakból és ezekből kiinduló sugarakból áll. A sugarak apró horgokkal kapcsolódnak egymáshoz (kivéve a pehelytollakat és egyes dísztollakat).

A toll külső, színesebb felülete a toll színe, a fakóbb belső oldala a toll fonákja (a toll fonákján a tollgerinc hosszában árkolt).

A madár testén a tollazat eloszlása nem egyenletes, a tollakkal borított helyek a tollpászták, a csupasz részek a pásztaközi helyek (vedd elő megint a kopasztott csirkét).

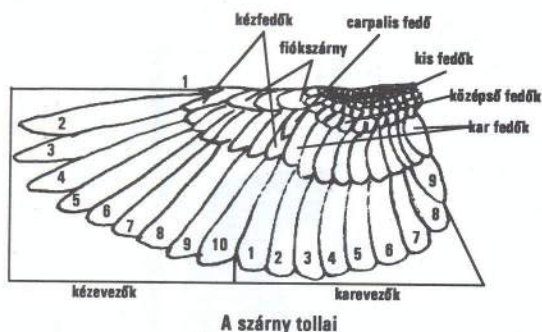
A madár csontjai a könnyűség érdekében vékonyak, de szilárd felépítésűek, a nagyobb csöves csontok velőüregeibe behatoló, a tüdőből kiinduló légjáratok szintén a csontváz könnyűségét szolgálják (ebéd után vizsgálj meg a fent említett csirke csontjait).

A madarak legjellemzőbb csontja a pajzs alakú szegycsonton található képződmény, a szegycsont-tarék, amely a nagy mellizmok (repülőizom)

A madár testrészei

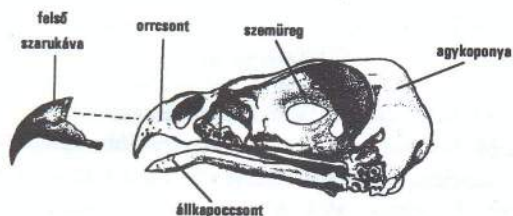

A szárny tollai

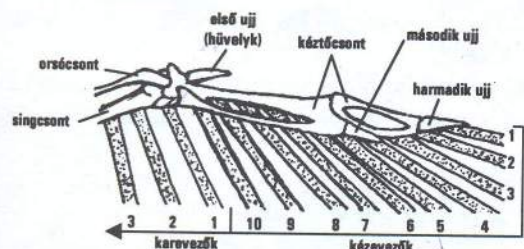
tapadási helye. (Ahhoz, hogy megvizsgálhasd a szegycsont-taréjt, meg kell enned a repülőizmot!)

A koponya gömbölyded, jellemző részei: a korán összeforrt csontokból egységes, szilárd totkot alkotó agykoponya, a nagy szemüregek és a hosszúra nyúlt orr- és állkapocscsontok. Ez utóbbi a csőr váza. Ezt borítják a csőr alsó és felső szarukávéi, amelyek a madarak életmódjának megfelelően, sokféleképpen alakultak, (hegyes, kúpos, kampós, kereszt, horgas, fogas, fűrész, kanalas, szigonyos, hajlott stb. csőrök).

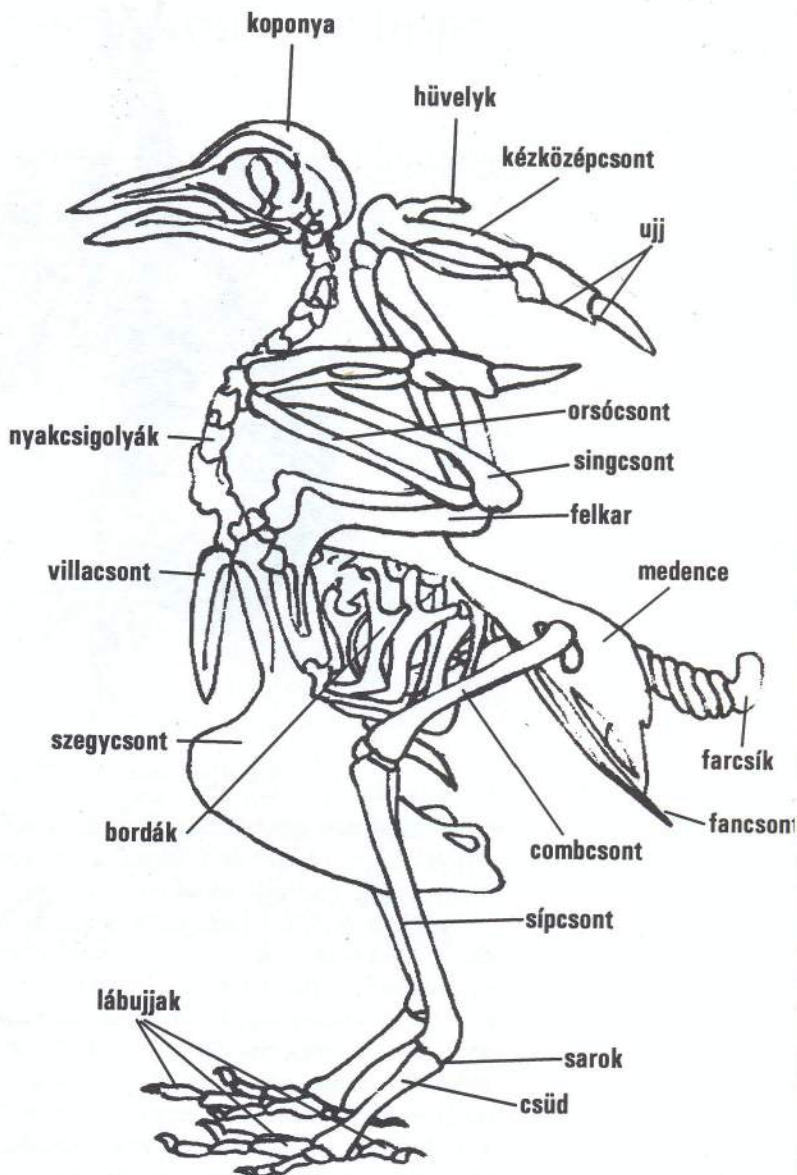

Az egerészölyv koponyája

A láb csontjai - a csőrhöz hasonlóan - a madár életmódja szerint módosultak (futó, kaparó, gázló, taposó, úszó, kapaszkodó, kúszó, ragadozó stb. lábak). A rövid, vastag combcsontoz kapcsolódnak a lábszár csontjai, az erős sípcsont, amelyhez a csőkevényes, vékony szárkapocs alsó fele hozzánőtt, illetve vele összeolvadt, - ugyanúgy mint a lábtőcsontok egy része is. A lábszár-csont alsó végéhez ízesül a lábtő másik részéből és a lábközépcsontokból összenőtt hosszú csüdcsont, (erre tesszük a madarak jelölésekor a gyűrűt), amelynek alsó végéhez kapcsolódik a három középujj. A hátulsó ujj csontjai külön csatlakoznak a csüd hátulsó végéhez. Az utolsó, kihegyesedő ujjpercek a karmok hordozói. A madaraknak 4 ujjuk van, (kivételesen a túzok félék és a liléfélék egyes fajai, ahol a hátulsó ujj hiányzik) ebből általában egy hátra, kettő előre áll, de egyes fajoknál kettő hátra, kettő előre mutat, (kúszóláb) másoknál a külső ujj tetszés szerint hátra is irányítható (vetélőujj).

Az evezőtollak elhelyezkedése

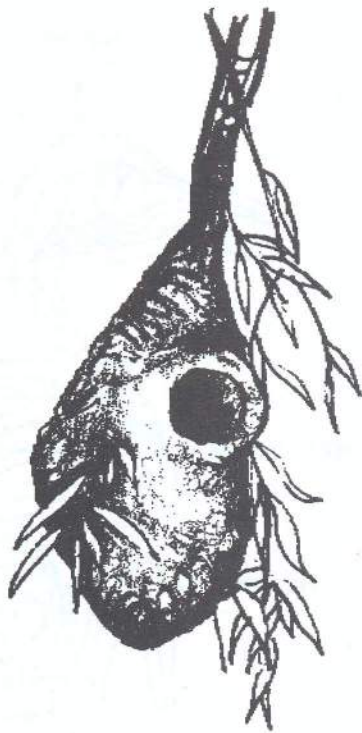

A madár csontváza

A mellső végtag (szárny) csontjai: a rövid és vastag felsőkar; a két csontból, a vékonyabb orsócsontból és a vastagabb, hajlott singcsontból álló alkar; valamint a három kéztőcsont, amelyek közül a második és harmadik erősen fejlett, hosszúra nyúlt és a két végén összeforrt. Az első kéztőcsontoz ízesül az első ujj. Az első ujj hordozza a három tollból álló fiókszárnnyat, a kéz csontjai a kézevezőket, a singcsont pedig a karvezőket.

A szaporodás tojások útján történik, amelyeket testük felfokozódott melegével (kotlási láz) költenek ki. Ilyenkor a kotló madár mellén tolatlan folt (kotlófolt) keletkezik, amely lehetővé teszi a testhő közvetlen átadását a tojásoknak. A tojások száma változó, a nagyobb testű fajoknál általában kevesebb, (a kígyászölyv fészekalja egy tojásból áll) a kisebbeké több (a cinegéké 10-13). Egyes fajok évente kétszer-háromszor is költenek.

A tojásokat fészkekben költenek ki, amelynek elhelyezése, építése nagy változatosságot mutat, de a fajra jellemző. Az egyszerű, földbe kapart mé-

A függőcinege fészke

lyedéstől, a fába vésett odún keresztül, a növényi szálabból készült művészi alkotásokig, mindenféle fészektípussal találkozhatunk.

A kotlási idő a madár testnagyságával változik, a kisebbeké rövidebb, a nagyobbaké általában hosszabb ideig tart (az apró énekesek és a rigók 14, a kisebb ragadozók, szárcsa, vízityúk, bíbic, fogoly, fűrj, varjúfélék 18-24, a nagy ragadozók, sasok, gólya, szürkegém, túzok stb. esetében 30-35 nap). A kikelésre érett madárfióka a tojás héját a csőr felső kávéján ideiglenesen képződött tojásfoggal (aragonit darabka) töri fel, s kerül a napvilágra. Azon fajok fiókait, amelyek a kikelés pillanatában fejlett pehelytollazattal, nyitott szemmel jönnek a világra és megszáradás után maguk keresik táplálékukat fészekhagyóknak nevezzük. (Ezeknél a szülői gondoskodás csak a szélsőséges időjárás, és a ragadozók elleni védelemre, valamint a táplálékban dúsabb területek felkeresésére szorítkozik.) Ezzel ellentétben a fészeklakók csupaszon és vakon kelnek ki a tojásból, ezért a szülők védelmére, táplálására szorulva mindaddig a fészekben maradnak, amíg teljesen ki nem fejlődnek.

A madarak legjellemzőbb sajátossága a repülés készsége, amely egyrészt a helyváltoztatást, az alkalmas élőhelyek gyors benépesítését, elfoglalását, kihasználását teszi lehetővé, másrészt - a repülve táplálkozó fajoknál - a táplálék megszerzésének, megfogásának is módja. És végül, - valljuk be - nekünk földhöz ragadt embereknek, a kéklő magasságban szárnyaló madár látványa mindig is a boldogságot, a korlátok nélküli szabadságot jelképezte. Talán ez az egyik oka annak, hogy az összes élőlény közül a madarak a legvonzóbbak az ember számára és az ornitológia

harkályodú metszete

(madártan) nem csak a szakemberek, de a nagyközönség körében is egyre népszerűbb. Nálunk is emelkedik az amatőr ornitológusok, madármegfigyelők száma, akik több-kevesebb szakértelemmel és tapasztalattal igyekeznek minél többet megfejteni a madarak titkaiból, sokszor csak saját örömeikre, de néha mások okulására is. Nekik szánjuk ezt a sorozatot, és azoknak a gyerekeknek, akik távoli lakóhelyük miatt nem tudnak bekapcsolódni a - ma még csak Budapesten és néhány nagyobb városban működő - Madártárs-suli foglalkozásaiba.

A következő számban a madarak érzékszerveiről és a madármegfigyelés módszereiről lesz szó. Addig is, - ha már suli - adok egy kis házi feladatot!

FELADAT FELADAT

- ❶ Mi a különbség a madár és a denevér szárnya között?
- ❷ A madarakon kívül vannak-e olyan állatok, amelyek tojásokkal szaporodnak és csőrük is van?
- ❸ Sorolj fel olyan madárfajokat, amelyeknek fészeklakó és amelyeknek fészekhagyó fiókáik vannak
- ❹ Mely európai fajoknak van kúszólába és melyeknek van vetélőujja?

A válaszokat küldjétek a *Madártávlat* szerkesztőségének címére.

Egyszer kopp, máskor hopp

Péchy Tamás

Fotósuli

lene olyan olyan, ahogy lekapja a halat.

Már jó régóta forgattam a fejemben a gondolatot, hogy kella jégmadárról egy sorozatot készíteni, bukik a víz alá és kikapja a halat. Ehhez azonban komolyabb előkészületre van szükség, hiszen oda kell szoktatni egy biztos helyhez, ráadásul azt kell elérni, hogy mindig ugyanazon a fél négyzetméteres helyen bukjon a víz alá.

Nos elhatároztam, hogy régi dédelgetett álmomat megvalósítom és elkészítem a lélegzetelállító fényképeket.

Azzal kezdtem, hogy varrtam tüll anyagból egy 80x80x20 cm-es medencét. Ezután augusztus végén, amikor viszonylag feldúsul egy-egy élőhely jégmadár állománya, hiszen már kirepültek a fiatalok, sőt kóborló példányok is megjelennek, leutaztam a pacsmagi halastavakhoz és Molnár Zoli barátommal nekiálltunk bebetenni a madarat. Kiválasztottuk az egyik kisebb tavacskát és közel a parthoz 4 karó segítségével belesüllyesztettük a lyukacsos medencét, oly módon, hogy felső pereme éppen csak a víz szintje alatt legyen. A széleket és a feszítőzsinórokat vízinövényekkel és moszattal álcáztuk, majd a medence széle mellé leszúrtunk egy karót, amit a madárnak szántunk őrhelyül. Ezután megtöltöttük a medencénket apró halakkal, felállítottuk a lessátrakat, s következett a fényképezőgép elhelyezése.

Úgy terveztem, hogy alapobjektívvel fogom a

Fent: Jégmadár az őrhelyén

Lent: A vadászat szünetében

madarat fényképezni, s ennek megfelelően a motoros gépet leraktam szinte egészen a talajszintre, kb. 60 cm-re a hallal töltött medencétől. Ezután a hátrébb lévő lessátramba bevezettem a távkioldó gombját, elhelyezkedtünk a sátrakban és vártunk.

Nem telt bele egy óra és a karót máris elfoglalta egy jégmadár. Fantasztikus egy pofa volt.

Szinte egy pillanatra sem hagyta magára a medencéjét, féltékenyen őrizte. Tudni kell erről a gyönyörű madárról, hogy igen mogorva természetű és a költési időn kívül még a párját sem tűri meg maga mellett. Nos a mi madarunk keményen őrizte a kis saját halfarmját, ha valamelyik társa

Hopp! Megvan. (A szerző felvételei)

túl közelre merészkedett hangos sikkantással esett neki, sőt még a közelben ellibbenő vörös vércsének is nekiment. És természetesen halászott. Érdekes módon, még így is, hogy dugig volt a medence hallal, csak minden 4-5-ik rácsapással fogott csak halat. A madár egy nap elteltével úgy rákapott a medencére, hogy már semmi sem izgatta, szinte el sem lehetett zavarni. Kezdhettük a fényképezést. Zoli barátom a hagyományos módon próbálkozott én meg vakon. Ugyanis nem láttam, hogy mi van a keresőben, hiszen a gép tőlem 1 méterre volt, ezért úgy okoskodtam – a repülő cinkék fényképezésekor szerzett tapasztalataim alapján – hogyha akkor nyomom meg a távkioldó gombját, amikor a madár lerúgja magát a karóról, akkor jó esélyem van arra, hogy félig vízbemerülten kapjam el. Ha pedig még egy pillanattal később exponálok, akkor a vízből kiemelkedő madár lesz a kockán.

Tehát kezdődhetett a vadászat és a fényképe-

zés. A madár halászott én meg nyomkodtam a gombot. Nagyon sokszor éreztem úgy, hogy jó időben nyomtam meg a kioldógombot, sikerült a gép látómezijében elkapni a madarat. Emlékszem egyszer még hangosan fel is ordítottam, hogy „ELKAPTAM” amire a madár rémülten vetette le magát a karóról és tűnt el a tó túloldalán (Persze néhány perc múlva újra ott volt, mielőtt még valaki elfoglalná a terített asztalkát).

Ez így ment három napig, aztán otthon a filmek előhívása után derült ki, hogy bármilyen jól volt kitalálva a dolog, az csak elméletben működött, a gyakorlatban egyetlen szuperfotó sem készült. Ugyanis a madár olyan hihetetlen gyorsasággal bukott a víz alá és emelkedett ki belőle, hogy mire az agyam parancsot adott a kezemnek és megnyomtam a gombot, majd a kioldás eljutott a gépig a jégmadár már mélyen lent volt a víz alatt, vagy újra a karón ült. A kockákon csak egy-egy farokvég, vagy csőr, vagy a nagy semmi díszelgett.

Így hát több nap munkája, számos film ment veszendőbe, s csak a másik géppel, a sátorból készített hagyományos képek sikerültek. Ám ha a megálmodott fotók nem is, de az élmény örökre megmaradt bennem, hiszen több napig ültem a jégmadártól alig két méterre és figyelhettem szinte testközelből kedvenc madaramat. Állandóan forgatta a fejét és kémlelte az eget, nem tűnik fel valahol egy haltolvaj. Sűrűn vágódott bele a vízbe egy-egy halat fogva, amit aztán addig forgatott, míg fejtől le tudta nyelni. Most láthattuk, hogy milyen jó étvágya van, hiszen szinte egész nap evett.

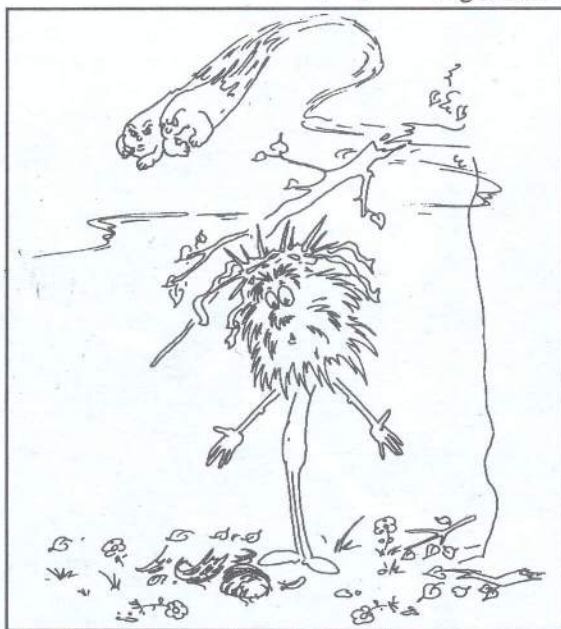
A tervemről természetesen nem mondtam le, egyszer úgymint elkészítem a fotókat a víztől csöpögő jégmadárról, amint hallal a csőrében, széttárt szárnyakkal emelkedik ki a habokból. Azért sem fog kitolni velem!

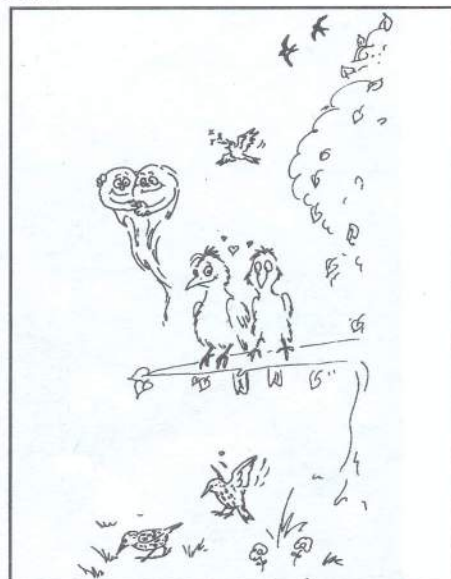
Madárijesztő iskola 3. Rész

Írta: Nagy Katalin, grafika: Lukács Albert

Cilinder nagyon igazságos. Mindig megdicsérte azt, aki sikeresen elzavarta a madarakat. S ha valamelyik madár mégis kikapkodta a földből a magot, hát haragosan csóválta a cilinderét. Szalma-korona nagyon szerette, ha dicsérik, hát igencsak dolgozott. Még a fecskéket is jjesztgette, pedig az nem is volt feladat.

Egy délután nagy vihar támadt. A Meleg szél összevesszett a Hideggel, birkóztak, lökdöbték egymást. A nagy dulakodásban letördöstek jónéhány faágat, virágokat rángattak ki a földből tövestől. És lesodortak valahonnan egy madárfészket is. Éppen Szalma-korona lábához hullott a fészek, darabokra szétesett.

A haragos szelek nemeokára kibékültek, újra szélcsend lett a kertekben. Előjöttek rejtkehelyükről a madarak. Mert jól elbújtak eddig, a Széttől igen csak félt mindegyik. Nemhiába ő a fő-tanár a madárijesztő iskolában. A madarak cikáztak a levegőben, vagy tollászokdaktak, szépitkeztek a lombok között. Csiviteltek, fityörésztek, trilláztak...

A XVII. Börzsönyi Természetvédelmi Tábor

12 napot töltöttem el a csodás fekvésű Királyréten, ahol Börzsönyi Természetvédelmi Tábor tarkabarka sátrai voltak felállítva.

Rögtön arcomba vágott a friss, tiszta hegyi levegő, s felnézve az égre, a kék burokra, fehér pamacsos felhőket láttam.

A tábor délelőtti programjain: rovarászat, madarászat, erdészet, természetjárás, vízminőség vizsgálat, geológia, botanika, vezetőink buzgón, lelkes csillogással a szemükben vezetgettek bennünket a tudomány- s a Börzsöny útjain is. A gyűrűzéshez 4^{és}-kor ébresztettek minket, de én élveztem a harmatos, zöld füvet, csípős levegőt, s a ködöt, amely karéjban övezte a rétet.

Tamás Bácsitól leckét vettünk madárfaj meghatározásból, a hálóból való kiszedésből, s a Természet iránti kötelező emberségből is.

A táborunk közelében folyó Szén-patak tiszta, átlátszó vizét csodáltuk, de pár 100 méterrel odébb már zavaros volt a víz s kimutattuk fokozott nitrít-nitrát tartalmát is.

Az ok az üdülő szennyvíz csatornája volt. Ez a tábor elültetett bennünk egy apró magot, amelyből még fa is kinőhet, s amely elkötelezetté tett 50 gyereket a Természet szépsége és védelme iránt.

Ennél szebb születésnap ajándékom nem is lehetett volna.

Braun Melinda
14 éves tanuló

Tavaszezen '97

Tavasszal programot indítottunk a Bajor Madárvédő Egyesülettel (LBV-val) és a Tiszatáj Közalapítvánnyal. A „Tavaszezen” akcióban arra próbáltuk felhívni a gyerekek figyelmét, hogy figyeljék meg a tavasz ébredését az égerfa, a vadméhek, a seregély és a molnárpóloska tavaszi megjelenésén keresztül.

Mintegy 120 iskola jelezte részvételi szándékát, több mint 1300 részvételi füzetet, 180 tanári segédletet küldtünk ki. Végül 17 iskolából 75 tanuló küldte be megfigyeléseit. Kaptunk 75 rajzot, 7 verset, 5 írást/fogalmazást, egy mesét, egy égerfa termésekből összeállított kutya figurát, egy plüss békát, árvalányhaját. Többen egyesületünkbe is beléptek.

A beküldők közül 11 szerencsés gyermek 18 német társával együtt részt vehetett augusztus 9-17. között Tiszalök mellett egy ifjúsági természetvédő táborban, ahol öko-akadályverseny, közös munka egy gyurgyalag-telepen, kirándulások színesítették a programot. A visszajelzések szerint a gyerekek nagyon élvezték a tábort, és könnyes szemmel búcsúztatták német társaikat a vasútállomáson...

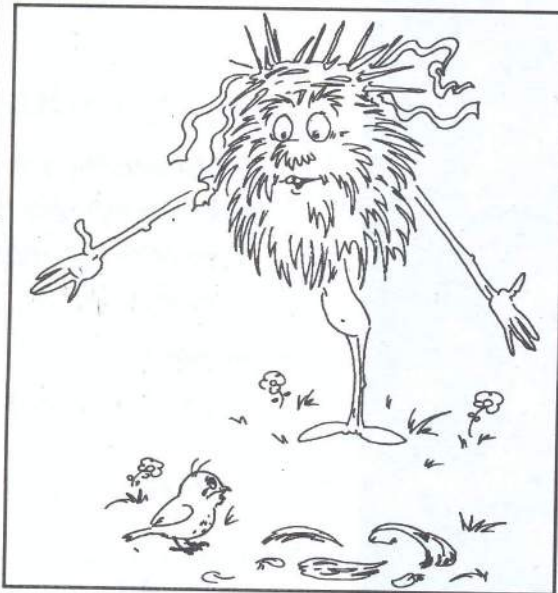
A következő oldalon a beérkezett munkákból olvashattok egy mesét és egy verset, s láthattok két rajzot.

Fidusz

1997-ben a tizenévesek írták c. rovatba érkezett munkák közül Lagler Ákos: *Baglyok a harangtoronyban* című írását ítéltük a legjobbnak Jutalma: *A Magyarország madarai* (szerk. Haraszthy László) c. könyv. Gratulálunk!

Egyik odaröppent Szalma-korona lábához. Még ilyet! Némelyik madár igencsak szemtelen! Már éppen emelgette a színes papírszalagjait, hogy elijessze ezt a vakmerőt, amikor furcsa dolgot tapasztalt. Ez a madár sírt! Szalma-korona még sose látott síró madarat. De nem tévedett mégse, az biztos!

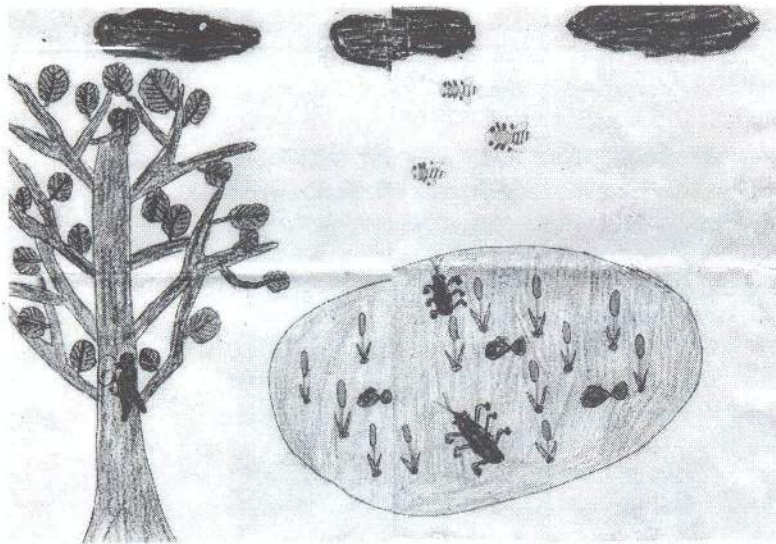

Egy vizsgázott madárijesztő meg tudja állapítani a csipogásból, hogy a madár mit beszél. Szalma-korona eddig csak nevető madarakat látott, és főleg szemteleneket - azokat igazán szívesen ijesztgette! De mit kezdjen egy síró madárral? Megkérdezte, hogy miért sír.

- A fészkelem, a jó puha kis fészkelem odavan! - zokogott a kismadár. - Nem tudok én már újat építeni, nincs idő! Mi lesz velünk? Ki segít rajtunk?

folyt. köv.

Mese az égerfáról és a seregélyről

Egyszer volt egy falu és ennek a falunak volt egy gyönyörű tava, gyepe és erdeje. Az erdőben rengeteg szép madár lakott. A tó partján állt egy csodálatos égerfa. Ez az égerfa hatalmas nagy volt. Jól érezte magát a kis tó mellett. Nyáron sokszor jöttek piknikezni az égerfa alá. Ilyenkor

Seregély (grafika: Kórik
Ágnes, 13 éves)

nagyon jól érezte magát ez a szép fa. De télen, mikor „a madár sem járt arra” és a kis tó is befagyott, nem tudott senkivel sem beszélgetni. Ekkor nagyon szomorú volt. Teltek múltak a napok és hónapok, de ezen a télen mégis valami különös dolog történt. Decemberben Természetanyó éppen az erdőt járta. Akkor meglátta az égerfát és megkérdezte tőle:

- Te szép égerfa, miért búslakodsz ennyire?

A fa ezt válaszolta:

- Azért búsulok kedves Természetanyó, mert évek óta egyik télen sincs senkivel beszélgetnem. Az embereknek is csak nyáron vagyok jó, mikor elbújhatnak az árnyékomban. Bezzeg ilyenkor senkinek nincs rám szüksége. Olyan jó lenne, ha télen is lenne a környéken valaki!

Természetanyó ameddig ezt hallgatta, elgondolkodott, azután elment. A fa azt gondolta, hiába öntötte ki a lelkét, mégsem talált meghallgatásra. Sokáig nem is történt semmi. Lassan teltek a téli hónapok. A fa már alig várta, hogy kitavaszdjon. Mindig szívesen hallgatta a madarak csicsergését és nézte, hogy minden fa tetején van egy madárfészek. S egyszer csak így sóhajtozott:

- Bárcsak az én ágaimon is lennének madárfészkek! Olyan boldog lennék, ha nekem is lenne családom!

És mintha valaki meghallotta volna a sóhajtozást, arra repült egy seregélypár. Azt mondták egymásnak:

- De gyönyörű égerfa! Telepedjünk le rajta!

Ezt meghallotta a fa is és egyszeriben minden lefelé konyuló ága az ég felé nézett. És az égerfa boldog volt azután minden télen. A seregélypár sok kis fiókát nevelt fel, és az égerfa mostmár hasznosnak érezte magát, és nyáron sokkal nagyobb árnyékot adott a piknikezőknek.

szöveg és rajz:

Mucsi Nikolett és Tóth Ágnes

A vaddarázs

*Zöld erdőben hogyha jársz
halk zümmögést hallhatsz ám.
Nem lehet ez más nem vitás,
mint egy jámbor vaddarázs.*

*Nem bánt ő sem, ha nem bántod,
így lesztek ti jóbarátok.
Vidáman és boldogan
Élnek már így oly sokan.*

*Szerényen, s szorgalmasan gyűjtöget
mindenki javára dőlhet ez.
Nézzél hát rá jó szívvel,
neked is jobb lesz békével!*

File Csilla, 13 éves

Örömmel várjuk

szentendrei vadászboltunkban!

Közvetlenül a nagy múltú német
„AKAH”
cégtől importálunk!

Nagy választékban állunk rendelkezésére:

- ◆ Téli-nyári ruházattal
- ◆ Minőségi gumicsizmákkal
- ◆ Maglite és egyéb elemlámpákkal
- ◆ Hubertus, Kowa, Steiner, Optolyth, Zeiss távcsövekkel, spektívekkel
- ◆ Speciális ajánlatunk madármegfigyelésekhez 7x50-es és 10x50-es Hubertus kereső távcső tokkal 9400 Ft-ért, AKAH spektív vízmentes 45 fokos 20-60x60-as tokkal 24900 Ft-ért!
Garantált minőség – elérhető áron!

Kérésére elküldjük a postai költség térítése ellenében ingyenes színes katalógusunkat!

Címünk: Vadvil Kft. 2000 Szentendre, Kőzúzó u. 7.
Telefon: (26) 317-385, fax: (26) 311-205

Nyitvatartási idő: Kedd-péntek: 9-17 óráig
Szombat: 9-13 óráig

Munkatársat keresünk

A Madártávlat olyan munkatársat keres, aki rendszeresen hirdetéseket hoz az újság számára. A jelentkező személlyel munkaviszonyt nem tudunk létesíteni, de előnyös, jutalékos rendszert kínálunk.
Érdeklődni Péchy Tamásnál
a 06-30-406-712 telefonszámon lehet.

Minden Kedves

*Olvasonknak és Jagtársunknak
Kellemes Karácsonyi Ünnepeket
és Boldog Új Esztendőt kívánunk.*

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (1121 Budapest, Költő u. 21.) **Kiadványai** 1997 november

Az MME könyvtára

sorozatban megjelent könyvek:

Haraszthy László: Gyakorlati ragadozómadár- védelem (2. kiadás)	500
Ujhelyi Péter: A magyarországi vadonélő emlősállatok határozója (2. kiadás)	500 (450)*
Schmidt Egon: Madárvédelem a ház körül	390 (350)*
Lars Svensson: Útmutató az európai énekes- madarak határozásához	1900
Orbán Zoltán: Az egérmadarak földjén	600 (550)*
Bihari László: Denevérhatározó és denevérvédelem	500 (450)*
Ország Mihály: Mindent lehet, de krokodilt – az nem (2. kiadás)	500 (450)*

Egyéb egyesületi kiadványok:

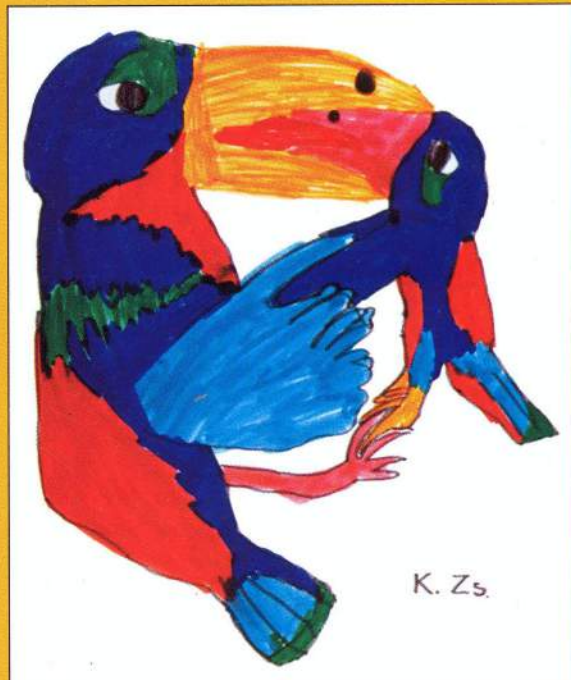
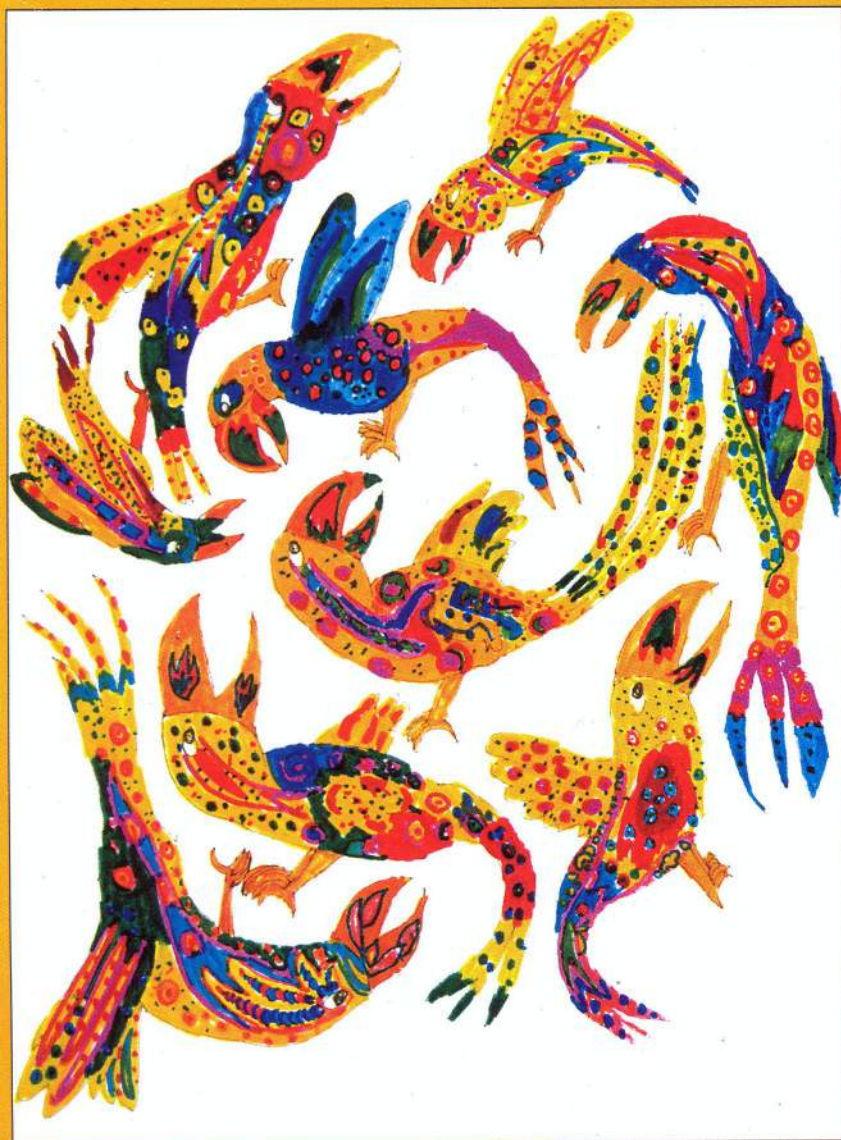
Madárgyűrés a tudományban és a természetvédelemben (EURING-füzet)	90
Túzok: (a Madártani Tájékoztató utódja)	
1997. évi előfizetése	1200
1996/2,3,4	300
Gólyavédelem a villamoshálózatokon (német és angol nyelvű)	300
Az MME Tudományos ülése	
1982. Sopron	50
1986. Szeged	100
1991. Szombathely	500
Az MME évkönyve	
Pusztai I. (1983)	50
Pusztai II. (1984)	50
Az MME tudományos lapja: Ornis Hungarica	
1991/1/1, 1992/2/1, 1992/2/2, 1993/3/1	100
1993/3/2, 1994/4/1-2	300
Természetvédelmi folyóirat: Madártávlat	
1994/1, 1995/3-4-6, 1996/4-5-6	60
1997/1-2	100
Partimadár 1996 (5. évf. 5. szám)	700 (550)*
Jelvény: (Az MME emblémáját ábrázoló)	150
Nyakkendő: (szürke és barna színben)	600
Könyvjelző: (6 féle madarat ábrázoló)	20 (15)*

Egyéb, nem egyesületi kiadvány:

Rodics Katalin: Gyilkos üzlet (A KTM Természetvédelmi Hivatal Tanulmánykötetei 5.)	500
Magyarország természeti értékei: Bihargura	40

*A zárójelben a kiadvány ára tagjaink számára.

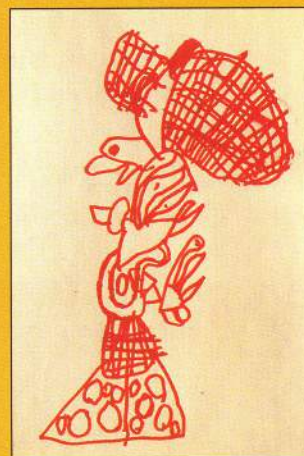
A kiadványok megvásárolhatók a fenti címen, vagy megrendelhetők postai utánvételes szállítással. További információ az MME Titkárságán (Harangi István) kérhető a 395-8327-es telefonon.

K. Zs.

Korózs Zsuzsa, 11 éves

Csombó Bence, 5 éves

Korózs Zsuzsa, 11 éves

Kövi Zsófia, 9 éves

Kövi Marianna, 6 éves

